

SEKTÖR RAPORU

2020

Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklarının 2021 yılına ait Genel Yatırım ve Finansman programına ait ilke ve hedefleri 16/10/2020 tarih, 3094 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile tespit edilmiş olup; 2021 yılı Genel Yatırım ve Finansman Programının Uygulanmasına ilişkin Usul ve Esasların Belirlenmesine dair Tebliğ 16/12/2020 tarih, 31336 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

İlgili tebliğin "Kurumsal Verilerin Yayınlanması" başlıklı 20 nci maddesi gereğince Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş' nin "2020 Yılı Sektör Raporu" hazırlanmıştır.

SUNUŞ

TÜRKŞEKER için 2020 yılı önemli değişimlerin yaşandığı ve birçok yeniliklerin başlatıldığı bir yıl olmuştur. Yeni dönemde hedefimiz; tarihe mal olmuş markamızla Şirketimizi yerli ve milli sermayemizin gücü ve en büyük paydaşımız olan çiftçilerimizle birlikte yeniden inşa etmek ve sektördeki konumumuzu daha da güçlendirmek olacaktır. Bu hedeflerimizi hayata geçirirken; teknik ve mali açıdan güçlü olmayı, bu gücü sürdürülebilir kılmayı ve ülke ekonomisine yapacağımız katkılarla da bölgesel gelişime katkıda bulunmayı önemli ve vazgeçilmez hedefimiz olarak değerlendirmekteyiz.

Öncelikli hedefi tüm paydaşları için sağladığı katma değeri artırmak olan TÜRKŞEKER, 94 yılı aşkın süre önce başlayan yolculuğunu, uzun vadeli değer sağlama hedefi ve küresel vizyonu çerçevesinde devam ettirmektedir.

Ülkemizin ve çalışanlarımızın yüksek potansiyeline olan inancımızla sanayimizi yeni kuşaklara taşımak için aynı kararlılık, inanç ve sorumlulukla, geleceğe hep birlikte öncülük etmek için her zaman olduğu gibi önümüzdeki dönemde de mevcut çalışmalarımızı tüm hızıyla sürdürürken, ülkemizin kalkınması için üzerimize düşeni yapacağız. Bu kapsamda geçmişte olduğu gibi, gelecekte de öncü rolümüzü devam ettirebilmek için cesur adımlar atan ve sürdürülebilirlik temelli gelecek vizyonunu temsil eden “**Yerli Üretimde Milli Değer**” markasını oluşturan TÜRKŞEKER’in sektörde lider konumunu daha da güçlendirmek amacıyla, belirlediğimiz hedefler istikametinde alacağımız aksiyonlarla çalışmalarımıza ara vermeden hızlı ve kararlı bir şekilde devam etmekteyiz.

TÜRKŞEKER olarak yürüttüğümüz marka ve sosyal sorumluluk çalışmalarımız kapsamında; ülkemiz için önemli tarımsal ürünlerin sanayicimiz tarafından kaliteli son ürüne dönüştürülerek halkımızın kaliteli ürünü uygun fiyata almasını sağlamayı hedeflemekteyiz. Bu bakış açısıyla, 2020 yılı itibarıyla, yaklaşık bir asra yakın zamandır pancar sektöründe yürüttüğümüz sözleşmeli tarım modelini diğer tarımsal ürünlere de uygulayarak hem çiftçimizin, hem sanayicimizin, hem de tüketicinin kazanacağı bir sistemi hayata geçirdik. Politikalarımızı geliştirerek şirketimizin, çalışanlarımızın ve çiftçilerimizin iş birliğiyle bu değerlerin yaygınlaşmasını sağladık. Birlikte sağladığımız ortak katma değeri ve güçlenen itibarımızı görmek mutluluk ve gurur vermektedir.

Stratejik bir ürün olan şeker, 2020/21 üretim döneminde dünyada 110 ülkede, 35,9 milyon tonu pancardan, 133,1 milyon tonu kamıştan olmak üzere toplam 169 milyon ton üretilmiştir. 1 milyon tonu TÜRKŞEKER’e ait olmak üzere toplam 3 milyon tonluk rekor üretim seviyesıyla Türkiye pancardan şeker üreten ülkeler arasında, Dünya’da beşinci, Avrupa Kıtasında dördüncü sırada yer almıştır.

2020 yılında tüm dünyanın ana gündem maddesi olan COVID-19 salgınının yarattığı bütün riskleri fevkalâde iyi yöneterek 2020 yılında üretim faaliyetlerini kesintisiz bir şekilde 15 şeker fabrikası ile sürdüren TÜRKŞEKER, 1 milyon 73 bin ton şeker üretimi ile son 20 yılın üretim rekorunu kırmıştır. Ayrıca üretim döneminde 11.000’e yakın kişiye istihdam sağlayarak faaliyette bulunduğu tüm bölgelerde ekonomiye değer katmanın önemini bir kez daha gösteren TÜRKŞEKER şeker üretiminin yanı sıra yan ürün olarak elde ettiği; melas ile etil alkol üretimi, kimya sanayi, maya ve yem sanayi ve bir çok sanayi sektörüne, alkol üretimi ile kamu hastanelerimiz başta olmak üzere, küçük ve orta ölçekli pek çok kolonyaya ve dezenfektan sektörüne ve yaş pancar posası ile de et ve süt üretiminin artmasına, böylece artan gıda imkanları ile daha yüksek hayat standardının oluşmasına lokomotif olmuştur.

2021 yılı Genel Yatırım ve Finansman Programının Uygulanmasına ilişkin Usul ve Esasların Belirlenmesine dair Tebliğ kapsamında hazırlanan ve iki bölümden oluşan 2020 yılı Sektör Raporu’nun birinci bölümünde dünya şeker durumu, ikinci bölümünde ise Türkiye şeker sektörü ile TÜRKŞEKER karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Dünya ve Türkiye Şeker Sektörü takip edilerek Türkşeker’in sektör içindeki yerinin analiz edilebilmesi ve sektörel politikaların geliştirilmesine yardımcı olabilmesi amacıyla hazırlanan 2020 yılı Sektör Raporunun ilgilenenlere yararlı olmasını dilerim...

MÜCAHİT ALKAN

TÜRKŞEKER
Genel Müdür ve Yönetim Kurulu Başkan V.

İÇİNDEKİLER

1

DÜNYA ŞEKER DURUMU

Dünya Şeker Durumu	1
Üretim	3
Tüketim	6
Fiyatlar	9
Ticaret	12
Avrupa Birliği	14
Dünya Ticaret Örgütü	17
Nişasta Bazlı Şeker Üretimi	18

2

TÜRKİYE ŞEKER SEKTÖRÜ

Sektörün Tarihsel Gelişimi	19
Türkiye'de Şeker Rejimi	23
Arz - Talep Durumu	26
Türkiye'de Şeker Pancarı Tarımı	28
Sözleşmeli Tarım	32
Şeker Üretimi	33
Melas ve Yaş Pancar Posası Kullanım Alanları	37
Etil Alkol ve Biyoetanol Üretimi ve Kullanım Alanları	38
Satış - Stok Durumu	41
İthalat - İhracat	43
Şeker Fiyatları	45
Yatırımlar	46
Özelleştirme	48
Sektörde Rekabet ve Sorunlar	51

TABLOLAR

Tablo : 1- Dünya Şeker Üretiminde Türkiye'nin Yeri	4
Tablo : 2- Dünya Şeker Üretimindeki Değişim	5
Tablo : 3- Dünya Şeker Dengesi	5
Tablo : 4- En Büyük Şeker Üretici Ülkeler	6
Tablo : 5- Beyaz Şeker Borsa	10
Tablo : 6- 2014/15 – 2018/20 AB Şeker Üretimi, Tüketimi, İthalatı, İhracatı ve Stok miktarı	16
Tablo : 7- Şeker Üreten Şirketler	21
Tablo : 8 - Pancar Şekeri ve NBŞ Kotaları	26
Tablo : 9- Türkiye'de Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Fiyatları	29
Tablo : 10- Türk Şeker'in Pancarı Ekim, Üretim ve Fiyatları	32
Tablo : 11- Kota - Üretim İlişkisi	33
Tablo : 12- Türkiye'de Yıllar İtibariyle Pancar Şekeri Üretimi	34
Tablo : 13- Türkşeker'in Yıllar itibariyle Şeker Üretimi	34
Tablo : 14- Nişasta Bazlı Şeker Üretimi	36
Tablo : 15- Melas Üretimi	37
Tablo : 16- İşlenen Melas, Üretilen Alkol	39
Tablo : 17- Türkiye Genelinde Panar Şekeri Satış - Stok Durumu	41
Tablo : 18- Türkşeker'in Şeker Satışları	42
Tablo : 19- Türkşeker'in Kotalar İtibariyle Stokları	42
Tablo : 20- Yıllar İtibariyle İthalat	43
Tablo : 21- Pancar Şekeri Satış Fiyatları	45
Tablo : 22- NBŞ Satış Fiyatları	46
Tablo : 23- Satışı Gerçekleşen Fabrikalar	50

4

GRAFİKLER

Grafik: 1- Dünya Pancar ve Kamış Şekeri Üretimi	3
Grafik: 2- 2019/20 Tahminlerine göre Tüketimde ilk 10 Ülke ve Türkiye	8
Grafik: 3- 2020/21 Tahminlerine Göre Dünya Bölgesel Şeker Tüketimi	8
Grafik: 4- Son 10 Yıllık Beyaz Şeker ve Ham Şeker Fiyat Seyri	10
Grafik: 5- Üretim, Tüketim, Fiyat Dengesi	11
Grafik: 6- 2019/20 Tahminlerine göre İhracatta ilk 10 Ülke	12
Grafik: 7- 2019/20 Tahminlerine göre İthalatta ilk 10 Ülke	13
Grafik: 8- Dünyada HFCS Üretim Yüzdeleri	18
Grafik: 9- Arz-Talep Durumu	27
Grafik: 10- Pancar Üretimi	30
Grafik: 11- Türkiye’de Pancar Eken Çiftçi Sayıları	30
Grafik: 12- Pancar Ekim Alanı - Çiftçi Sayısı (Türkiye).	31
Grafik: 13- Şeker Üretimi, Bin Ton	35
Grafik: 14- Pancar Şekeri Üretiminde Türkşeker’ in Payı	35
Grafik: 15- Şirketlerin Kapasite Payları	52

DÜNYA ŞEKER DURUMU

2020/21 döneminde Dünyada 4 milyon 782 bin ton şeker arz açığı oluşmuştur...

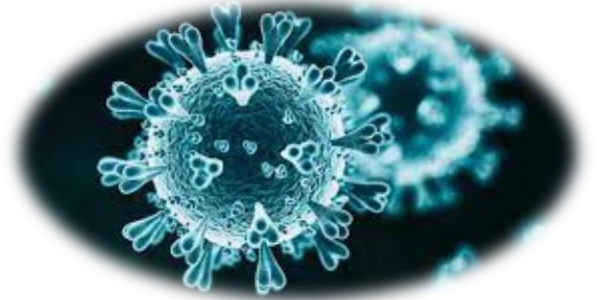
Pancar üretimindeki düşüş ile birlikte Dünya şeker üretimi 2020/21 döneminde önceki döneme göre 2 milyon 116 bin ton azalmıştır. ..

Dünya şeker tüketimi önceki döneme göre 3 bin 548 ton artmıştır...

2020/21 döneminde 169 milyon 40 bin ton olarak gerçekleşen Dünya şeker üretimi ard arda düşüşün yaşandığı üçüncü yıl olmuş, 2017/18 dönemine göre ise 10 milyon tondan fazla azalma gerçekleşmiştir. Ayrıca 171 milyon 800 bin ton ile üretim rekorunun kırıldığı 2012/13 döneminden itibaren son 10 yıllık ortalama üretimin altında bir üretim gerçekleşmiştir.

2020/21 döneminde küresel üretim 2019/2020 dönemine göre 2 milyon 116 bin ton düşmesinden temel faktör anahtar ülkelerdeki değişimden kaynaklanmıştır. En büyük değişimin olduğu ülkeler; AB, İngiltere, Tayland, İran ve Pakistan'dır.

COVID-19 salgını küresel şeker dengesini etkilemeye devam etmektedir. 2020/21 dönemi Dünya şeker tüketiminin bir önceki yıla göre % 2 oranında yani 3 milyon 548 bin ton artarak 173 milyon 822 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Son beş yıllık tüketim miktarları dikkate alındığında 2020/21 yılına kadar tüketimin ortalama her yıl yaklaşık 700 bin ton, yani % 0,4 oranında büyüdüğü görülmektedir. Böyle bakıldığında 2020/21 döneminde tüketimdeki 3 milyon 600 bin tonluk artış ciddi oranda büyüktür.

Pandemi öncesi dönemle karşılaştırıldığında iç tüketim alışkanlıklarının özellikle alkolsüz içecekler tarafında arttığı görülmektedir. Tüketimdeki kayıp daha çok turizm sektörünün büyük olduğu ülkelerde gerçekleşmiştir.

2019/2020 döneminde %56,88 olan stok / tüketim oranı 2020/21 döneminde % 53,33'e gerilemiştir. Bu değişiklik, üretim / tüketim dengesindeki beklenen daha büyük açığın oluşmasından kaynaklanmıştır. Stok kullanım oranı ulusal istatistiklerde arz güvenliğinin göstergesi anlamında önemli bir orandır.

Öngörülen üretim düşüşü ihracata da yansımış, 2020/21 döneminde ihracat bir önceki döneme göre % 6,6 oranında azalarak 62 milyon 180 bin tona gerilemiştir. Aynı şekilde ithalat da bir önceki yıla göre % 4,9 oranında yani 4 milyon 829 bin ton azalmıştır.

2020/21 döneminde dünya şeker piyasasının şekillenmesinde rol oynayan önemli ülkeler aşağıda gösterilmiştir.

	ÜRETİM	TÜKETİM	İTHALAT	İHRACAT
	Dünya toplam üretiminin %76'sı	Dünya toplam tüketiminin %60'ı	Dünya toplam ithalatının %45'i	Dünya toplam ihracatının %82'si
1	Brezilya	Hindistan	Çin	Brezilya
2	Hindistan	AB	Endonezya	Hindistan
3	AB	Çin	ABD	Tayland
4	Çin	ABD	Bangladeş	Avustralya
5	Tayland	Brezilya	Malezya	Guatemala
6	ABD	Endonezya	Cezayir	Meksika
7	Meksika	Rusya	Kore	BAE
8	Pakistan	Pakistan	Nijerya	AB
9	Rusya	Meksika	Suudi Arabistan	Küba
10	Avustralya	Mısır	Sudan	Güney Afrika

Kaynak: ISO World Sugar Balances, Feb. 2021.

ÜRETİM

- ✓ 2020/21 dönemi şeker üretiminde ard arda üçüncü kez düşüşün yaşandığı yıl olmuştur...
- ✓ Dünya şeker üretimi bir önceki yıla göre 2 milyon 116 bin ton azalmıştır...
- ✓ Dünya şeker arzında 4 milyon 782 bin ton açık oluşmuştur...
- ✓ Pancar şekeri üretimi 3 milyon 956 bin ton azalmıştır...

2020/21 döneminde dünya şeker üretimi bir önceki yıla göre 2 milyon 116 bin ton azalarak 169 milyon 40 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Üretimdeki bu düşüşün temel nedeni pancar şekeri üretimindeki düşüşten kaynaklanmaktadır. Bu dönemde pancar şekeri üretimi önceki döneme göre %10 daha düşük gerçekleşmiştir. Bu değişimin en büyük sebebi Batı Avrupa'da AB üretiminin önceki döneme göre 1 milyon tonun üzerinde düşmesidir.

2020/21 döneminde dünya pancar şekeri üretiminin son beş yılın en düşük değerine ulaşarak 35 milyon 897 bin ton olarak gerçekleşmesi, böylece dünya toplam şeker üretimindeki payının % 21,3'e gerileyeceği beklenmektedir. Kamış şekeri üretiminin ise 133 milyon 143 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2019/20 döneminde % 76,7 olan kamış şekerinin payı 2020/21 dönemnde % 78,7'ye ulaşmıştır.

Grafik: 1- Dünya Pancar ve Kamış Şekeri Üretimi

Türkiye; pancardan şeker üreten ülkeler arasında önemli bir konuma sahip olup, Dünya'da ABD, Rusya, Fransa ve Almanya'nın ardından beşinci, Avrupa Kıtası içerisinde Rusya, Almanya ve Fransa'nın ardından dördüncü sırada yer almaktadır.

Tablo: 1- Dünya Şeker Üretiminde Türkiye'nin Yeri

	Üretim Miktarı Bin Ton	Türkiye'nin Payı %	Türkiye'nin Sıralamadaki Yeri
Dünyada Toplam Şeker Üretimi	169.040	1,77	12
Pancar Şekeri	35.897	6,6	5
Kamış Şekeri	133.143	-	-
Avrupa Kıtası Toplam Şeker Üretimi	22.431	9	4
Türkiye Toplam Şeker üretimi	3.000	-	-

2020/21 döneminde pancar şekeri üretimindeki 3 milyon 381 bin ton düşüşün 1 milyon 730 bin tonu Batı Avrupa'da gerçekleşmiştir. 2019/20 döneminde rekor üretim seviyesinden sonra 2020/21 döneminde Rusya şeker üretiminin 2 milyon 770 bin ton daha az gerçekleşmesi beklenmektedir.

Hem pancar hem kamış şekeri üreten ABD gibi kamış şekeri üreten **Meksika'da** üretim artışı beklenmektedir.

Dünyanın en büyük şeker üreticisi Brezilya'nın şeker üretimindeki azalmanın etkisiyle **Güney Amerika** şeker üretiminde de 3 milyon 206 bin ton azalma öngörülmektedir.

Pancardan şeker üreten **Mısır ve Türkiye'de** üretim artışı beklenmektedir. 2020/21 döneminde Türkiye şeker üretimi 3 milyon tonu geçmiştir. Rekor seviyede olan bu üretim miktarı **Türkiye'yi** bölgenin en büyük şeker üreticisi haline getirmiştir. **Mısır'da** da 2 milyon 700 bin ton üretim beklenmektedir.

Tayland şeker üretiminin 7 milyon 800 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu değer geçen sene 8 milyon 284 bin ton olan üretim rakamının % 5 altındadır. Tayland'da şeker kamışı endüstrisi, yurt içinde pirinç ve cassava (manyok) sektörleri ile rekabet halindedir.

Çin şeker üretiminin 10 milyon 750 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Çin'de 2020/21 döneminde 2014/15 döneminden itibaren en yüksek pancar şekeri üretim miktarına ulaşılmıştır.

AB'de toplam pancar şekeri üretimi sezonun ikinci yarısında meydana gelen sarı virüs nedeniyle düşüş göstermiştir. Virüs sonucu verimde en büyük kayıp en büyük şeker üreticisi Fransa'da ve ikinci büyük şeker üreticisi Almanya'da rekoltenin düşmesine neden olmuştur. 2020/21 döneminde AB şeker üretiminin, bir önceki döneme göre % 9 azalarak 1 milyon 48 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Tablo: 2- Dünya Şeker Üretimindeki Değişim, Milyon Ton

DÜŞENLER	2019/20' YE GÖRE AZALANLAR	ARTANLAR	2019/20' YE GÖRE ARTANLAR
Brezilya	-3.272	Hindistan	+3,580
Rusya	-2.770	ABD	+840
AB	-1.437	Meksika	+782
DÜNYA ŞEKER ÜRETİMİ		2020/21: 169,040 MİLYON TON	
		2019/20: 171,156 MİLYON TON	

Kaynak: ISO Quartely Market Outlook, Feb. 2021.

Tablo: 3- Dünya Şeker Dengesi, Bin Ton

	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Üretim	169.073	179.787	174.264	171.156	169.040
Tüketim	172.168	171.153	170.717	170.274	173.822
Fazla/Açık	-3.095	8.634	3.547	882	-4.782
İthalat	65.040	62.649	57.540	66.545	62.133
İhracat	64.900	62.413	57.208	66.554	62.180
Kapanış Stoku	84.683	93.553	97.432	97.608	92.779
Stok/Tüketim, %	49,19	54,66	57,07	57,32	53,33

Kaynak: World Sugar Balances February 2021.

2020/2021 döneminde **Brezilya'da** şeker üretim miktarının geçen yıla göre 3 milyon 272 bin ton azalarak 36 milyon 542 bin ton gerçekleşmesi beklenmektedir. Şeker üretim miktarının bir önceki yıla göre % 8 oranında azalmasına rağmen **Brezilya**, dünyanın lider üreticisi ve ihracatçısı konumunu sürdürmüş, dünya şeker üretiminin yaklaşık % 22'sini tek başına karşılamıştır.

2020/21 döneminde şeker üretimi 2019/20 dönemine göre yaklaşık 3 milyon 580 bin ton (%13) artan **Hindistan** dünyanın en büyük ikinci şeker üreticisi ülkedir. Ülkede 2019/20 döneminde 27 milyon 420 bin ton olan üretim, 2020/21 döneminde de yüksek seviyede 31 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu değer dünya toplam şeker üretiminin % 18'ine karşılık gelmektedir.

2020/21 dönemi Dünyanın en büyük 10 şeker (sakaroz) üretici ülke sıralaması ve ürettikleri şeker miktarları aşağıda verilmiştir.

Tablo: 4- En Büyük Şeker Üretici Ülkeler, Bin Ton

	Bin Ton
Brezilya	36.542
Hindistan	31.000
AB	14.048
Çin	10.750
Tayland	7.800
ABD	7.641
Meksika	6.060
Pakistan	5.500
Rusya	5.130
Avustralya	4.277

Kaynak: ISO Quarterly Market Outlook February, 2021.

TÜKETİM

- 2020/21 döneminde düşme eğiliminde olması beklenen Dünya şeker tüketiminin 3 milyon 548 bin ton artışla 173 milyon 822 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.
- 2020/21 döneminde Dünya şeker tüketiminin önceki dönemin % 2,08 üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

2020/21 döneminde global şeker tüketiminin bir önceki yıla göre 3 milyon 548 bin ton artış göstererek 173 milyon 822 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2020/21 döneminde Dünya şeker tüketiminde önceki yıla göre % 2,08 oranında büyüme gerçekleşmiştir.

2020/21 döneminde tüketimde en yüksek bölgesel büyüme oranı Dünya şeker tüketiminin % 7'sini oluşturan **Ekvator ve Güney Afrika'da** gerçekleşmiştir (büyüme oranı % 2,8). Önceden %3,6 olan büyüme oranı **Kenya ve turizm merkezi Mavritius'daki** turizmdeki azalma nedeniyle %2,8'e gerilemiştir.

Hindistan altkıtası (%1,89), **Orta Doğu ve Kuzey Afrika** (%1,82) ve **Orta Amerika** (%1,25) gibi bölgelerde ortalamanın üzerinde (% 0,76'dan fazla) tüketim artış oranı beklenmektedir. Bu bölgelerde toplam şeker tüketim miktarı 60 milyon ton civarındadır.

Büyüme ve artış oranına göre ikinci büyük bölge % 0,66 ile **Batı ve Orta Avrupa'dır**.

Daha büyük tüketim bölgeleri olan **Uzak Doğu ve Okyanusya'da**; **Çin'in** tüketimindeki değişiklikler ve bu yıl **Tayland** ve komşu ülkelere turist eksikliği nedeni ile büyüme oranı % 0,58' den % 0' a kadar düşmüştür.

Kalan üç bölgede ise şeker kullanımının; **Kuzey Amerika'da** %0,09, **Doğu Avrupa** ve **CIS** (Bağımsız Devletler Topluluğu)'de %0,53, **Güney Amerika'** da % 0,99 oranında azalması beklenmektedir.

Bu üç bölgeye 42 milyon ton tüketim karşılık gelirken, Uzak Doğu ve Batı Avrupa dahil edilirse, sıfır veya negative temel büyüme ile karşı karşıya kalan bu bölgelerdeki tüketim toplamı 100 milyon ton olacaktır.

Dünya Şeker Tüketiminin coğrafi dağılımı ve yıllık büyüme oranları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

DÜNYA ŞEKER TÜKETİMİNİN COĞRAFİ DAĞILIMI

Toplam Tüketim (1000 ton)	2018/19	2019/20	2020/21
Batı Avrupa	18.723	18.218	18.971
Doğu Avrupa	10.180	10.093	10.073
Kuzey ve Orta Amerika	19.116	19.080	19.175
Güney Amerika	17.579	16.984	17.233
Orta Doğu Ve Kuzey Afrika	19.388	19.575	20.102
Uzak Doğu Ve Okyanusya	38.427	38.192	38.427
Hindistan Altı kıtası	34.212	34.119	35.514
Ekvator ve Güney Afrika	10.299	10.579	10.893
Dünya Toplamı	171.218	170.274	173.822

Yıllık Büyüme oranı (%)	2018/19	2019/20	2020/21
Batı ve Orta Avrupa	0,49	-0,46	0,66
Kuzey Amerika	0,73	0,99	0,09
Orta Amerika	0,77	0,48	1,25
Güney Amerika	-1,92	-0,76	0,99
Orta Doğu Ve Kuzey Afrika	1,96	2,19	1,82
Uzak Doğu Ve Okyanusya	1,34	1,85	0,00
Hindistan Altı kıtası	2,49	2,02	1,89
Ekvator ve Güney Afrika	2,75	4,28	2,80

Kaynak: ISO Quarterly Market Outlook, Feb. 2021

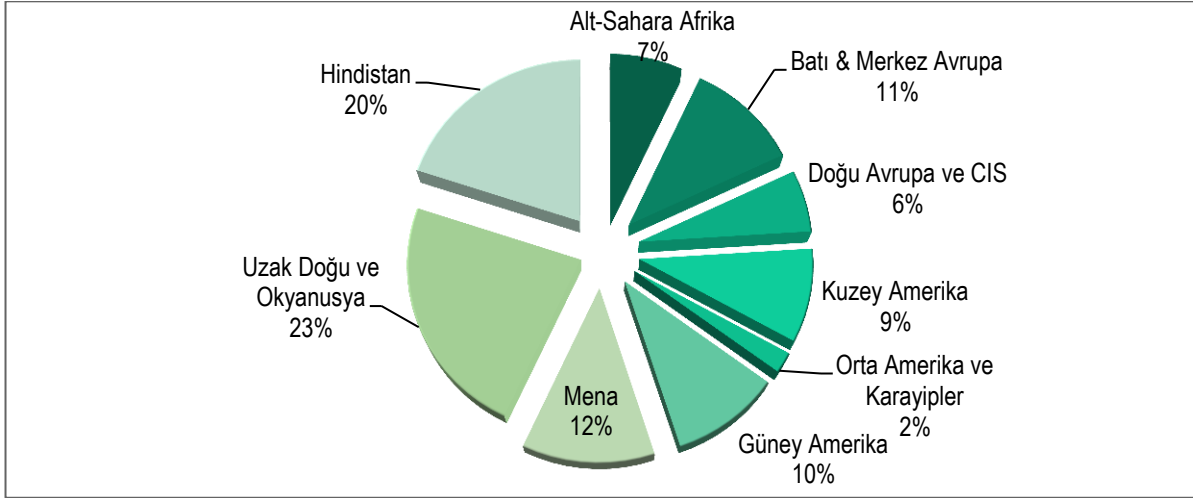
Dünya şeker tüketiminde 26 milyon 100 bin ton ile Hindistan birinci sırada yer alırken, 16 milyon 450 bin ton ile AB ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye ise 2 milyon 700 bin ton ile dünyada onikinci sırada yer almaktadır.

Kaynak: ISO Quarterly Market Outlook, Feb. 2021

Grafik: 2- 2020/21 tahminlerine göre tüketimde ilk 10 ülke ve Türkiye (Bin Ton)

Global tüketimdeki artış oranı pandeminin etkisi ile tekrar gözden geçirilmiş ve aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Kaynak: ISO Quarterly Market Outlook, Feb. 2021

Grafik: 3- 2020/21 Tahminlerine Göre Dünya Bölgesel Şeker Tüketimi (%)

FİYATLAR

- **Ham ve beyaz şeker fiyatları Şubat ayında zirveye yükselmiştir...**
- **Beyaz şeker borsa fiyatları 43 \$ arttı ...**

Dünya şeker borsa fiyatlarını, ticarete hâkim pozisyonda olan düşük maliyetli kamış şekeri fiyatı belirlemektedir. Kamış ve pancardan elde edilen şekerler arasında kalite bakımından bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak, sadece tropik ve alt tropik bölgelerde yetiştirilebilen şeker kamışının şeker pancarına kıyasla daha düşük maliyetle üretilmesi, işleme maliyetlerinin düşüklüğü gibi nedenlerle kamıştan elde edilen şekerin maliyeti daha düşük olmaktadır. Üzerinde bulunan coğrafya gereği ülkemizde olduğu gibi Avrupa Birliği, Rusya, Ukrayna gibi ülkeler pancardan; ABD, Japonya, Çin gibi ülkeler hem pancardan hem kamıştan; Brezilya, Hindistan, Meksika, Pakistan, Tayland ve Avustralya başta olmak üzere birçok ülke kamıştan şeker üretmektedir.

Dünya şeker fiyatlarının oluşumunda başlıca belirleyici arz/talep durumu olmakla beraber, spekülasyon, petrol ve emtia fiyatları, enerji politikaları, navlun bedelleri, döviz kuru değişimleri, faiz oranları, ticaret politikaları ve tercih anlaşmaları, enflasyon, politik ve finansal çalkantılar, ülkelerin ekonomik durumları gibi dış faktörler de fiyatlar üzerinde giderek artan ölçüde rol oynamaktadır. Üretilen şekerin talebin altında olması stokların azalmasına, dolayısıyla da fiyatların artmasına, tersi ise fiyatların düşmesine sebep olmaktadır.

Londra Beyaz Şeker Borsası vadeli ilk ay fiyatlarına göre 2020 yılı Şubat ayında beyaz şeker fiyatı 418 \$/ton ile en yüksek, Nisan ayında 331 \$/ton ile en düşük seviyeye ulaşmıştır. 2020 yılı beyaz şeker ortalama fiyatı 2019 yılına göre % 13 daha yüksek gerçekleşmiştir.

2020 yılı dünya beyaz şeker fiyatları 2019 yılına göre yaklaşık % 13 artış göstererek yıllık ortalama 376 \$/ton olmuştur. Ham şeker fiyatları ise en düşük seviyeye 222 \$/ton ile Nisan ayında, en yüksek seviyeye ise 332 \$/ton ile Şubat ayında ulaşmıştır. 2020 yılı ham şeker ortalama fiyatı 2019 yılına göre yaklaşık % 4 artışla 283 \$/ton olarak gerçekleşmiştir.

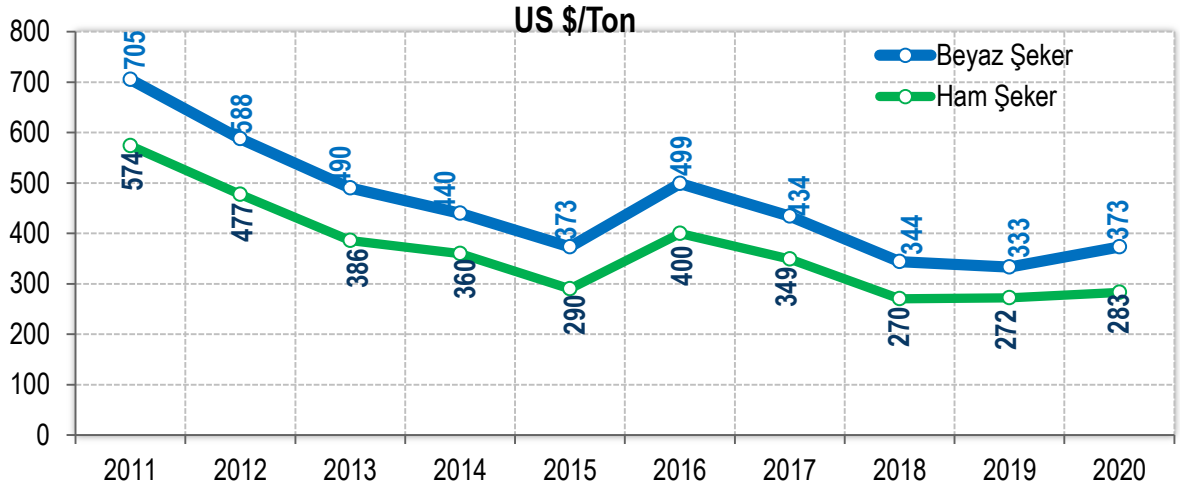
Son 10 yıllık beyaz şeker ve ham şeker fiyatları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 5- Beyaz Şeker-Ham Şeker Borsa Fiyatları (US \$/Ton)

YIL	BEYAZ ŞEKER	DEĞİŞİM %	HAM ŞEKER	DEĞİŞİM %	BEYAZ ŞEKER - HAM ŞEKER
2011	705	14	574	23	131
2012	588	-17	477	-17	111
2013	490	-17	386	-19	104
2014	440	-10	360	-7	81
2015	373	-15	290	-20	84
2016	499	34	400	38	99
2017	434	-13	349	-13	85
2018	344	-21	270	-23	74
2019	333	-3	272	0,9	61
2020	373	13	283	3,9	93

Dünya şekerinin büyük kısmı Brezilya, Hindistan, Çin, Meksika ve Tayland gibi tropikal bölgelerdeki şeker kamışından üretilmektedir. Brezilya şeker ihracatı sofralık şekeri ve etanolü içermektedir. Dolayısıyla petrol fiyatlarındaki değişim ve Brezilya üretimlerindeki şeker-etanol kaymaları da fiyatları büyük ölçüde etkilemektedir.

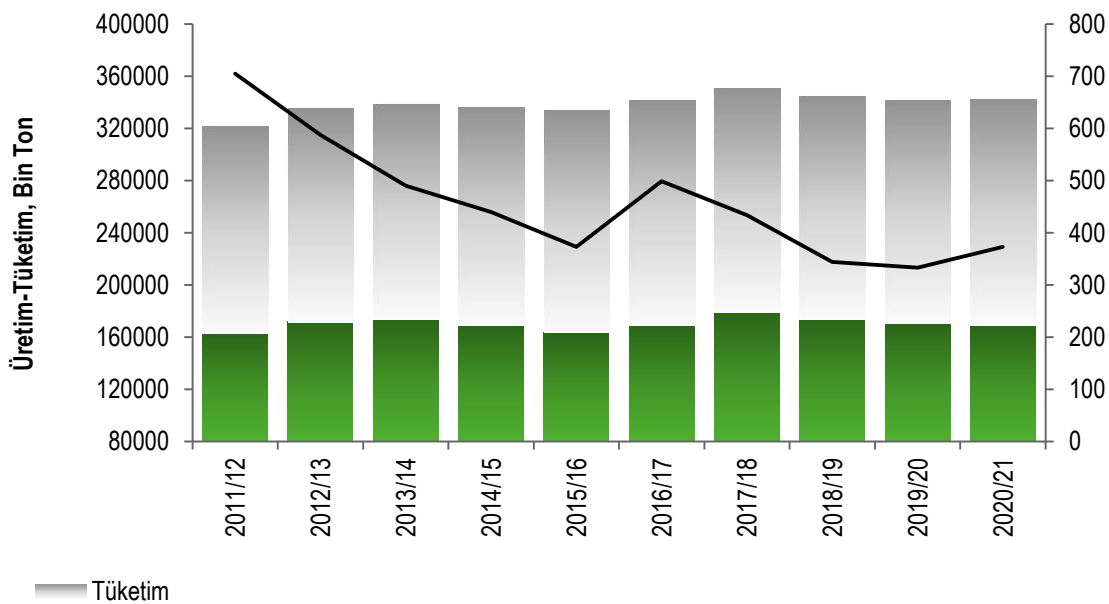
2011-2020 dönemi beyaz şeker ve ham şeker borsa fiyatları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik: 4- Son 10 yıllık beyaz şeker ve ham şeker fiyat seyri.

Tüm diğer emtialar gibi, şeker fiyatları da dünya genelindeki şeker arz ve talebinden etkilenmektedir. Talep, fiyatları değiştirebilirken fiyat da arzı değiştirebilmekte, şeker fiyatlarındaki artışlar bundan yararlanmak isteyen üreticilerin daha çok alanda üretim yapmaları sonucunu doğurmakta, bu da üretim fazlası oluşturarak fiyatları düşürebilmektedir. Şeker arzında fazlalık olunca fiyatlar düşerken, şeker pancarı/kamışı üretiminde ya da hasadındaki sorunların yarattığı arz darlığı durumlarında ise şeker fiyatları artmaktadır.

Son 10 yıllık dünya şeker üretim, tüketim ve fiyat dengesi aşağıdaki grafikte aşağıda gösterilmiştir.

Grafik: 5- Üretim, Tüketim, Fiyat Dengesi

TİCARET

İhracat

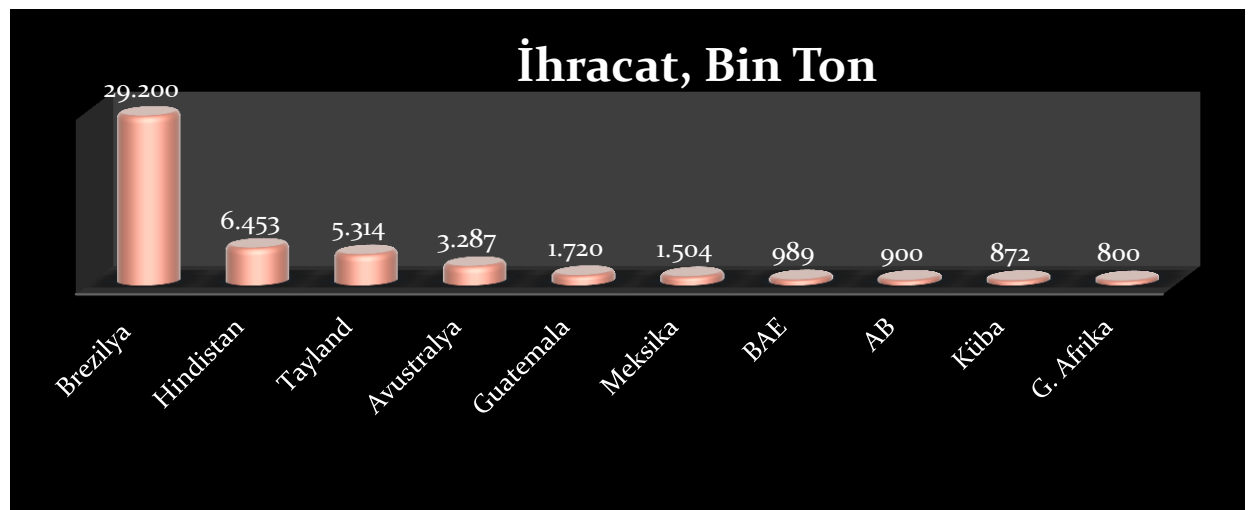
- 2020/21 dönemi ihracatı 62 milyon 180 bin ton ...
- Hindistan ihracatı 792 bin ton azalmıştır...
- Brezilya ihracatında 2 milyon 980 bin ton artış...

Dünya şeker ihracatının 2020/21 döneminde bir önceki yıla göre % 6,5 oranında azalarak 62 milyon 180 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

2020/21 döneminde en büyük ihracatçı ülkelerin toplam ihracatı 2019/20 dönemine kıyasla 1 milyon 383 bin ton azalmıştır. İhracatta lider ülke olma konumunu sürdürmeye devam eden **Brezilya'nın** ihracatının önceki döneme göre %11 artarak 29 milyon 200 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

2020/21 döneminin ihracat haritasına bakılıp bir önceki dönemle kıyaslama yapıldığında ihraç edilebilirliğin; Tayland'da 3 milyon 339 bin ton, Hindistan'da 792 bin ton, Guatemala'da 148 bin ton, Avustralya'da 113 bin ton, AB'de 183 bin ton azaldığı, Brezilya'da 2 milyon 980 bin ton, Meksika'da 180 bin ton Küba'da 193 bin ton, Birleşik Arap Emirliklerinde ise 180 bin ton artış kaydedildiği görülmektedir.

2020/21 döneminde dünyada şeker ihracatının % 47'sini gerçekleştiren Brezilya birinci sırada yer alırken Hindistan 6 milyon 453 bin ton ile ikinci sırada yer almaktadır. En büyük ihracatçı ülkeler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Kaynak: ISO Quartely Market Outlook ,Feb. 2021.

Grafik: 6- 2020/21 tahminlerine göre ihracatta ilk 10 ülke.

İthalat

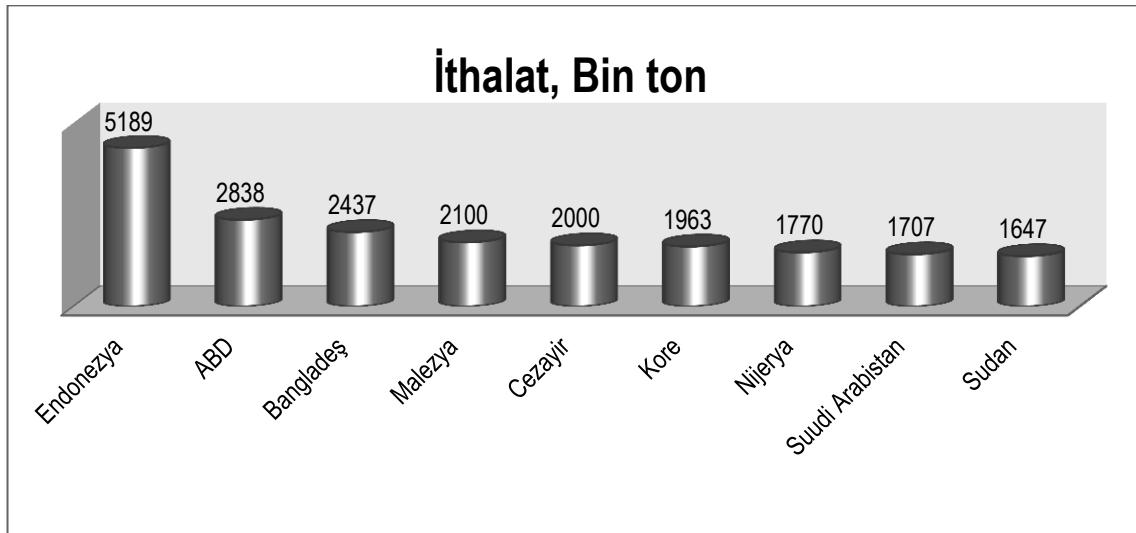
- Dünya şeker ithalatında önceki yıla göre % 6.6 azalma...
- Dünya'nın en büyük şeker ithalatçısı ülkeleri Çin ve Endonezya ...
- Toplam ithalat talebinin yaklaşık yarısı Uzak Doğu ve MENA (Middle East-North Atlantic) bölgelerinden yapılmaktadır...

ISO, dünya toplam ithalat talebinin 2020/21 döneminde bir önceki döneme göre 4 milyon 412 bin ton azalacağını öngörmektedir. 2019/20 döneminde 66 milyon 545 bin ton olan ithalatın 2020/21 döneminde 62 milyon 133 bin ton olması beklenmektedir.

Dünya'nın en büyük şeker ithalatçı ülkeleri Çin, Endonezya, ABD, Bangladeş, Malezya, Cezayir, Kore, Nijerya, Suudi Arabistan ve Sudan'dır. Dünyanın en büyük ithalatçısı olan Çin'de ham ve beyaz şeker olarak toplam 6 milyon 125 bin ton şeker ithal edilmiştir.

2019/20 döneminde 6 milyon 242 bin ton ile dünyanın en büyük ithalatçısı olan Endonezya'nın 2020/21 dönemi ithalatınının 1 milyon 53 bin ton düşüşle 5 milyon 189 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Dünya'nın üçüncü büyük şeker ithalatçısı olan ABD'nin ithalatının, 2019/20 dönemine göre 274 bin ton azalarak 2 milyon 838 bin ton olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Dünya şeker ithalatında ilk 10 da yer alan ülkeler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Kaynak: ISO Quartely Market Look ,Feb. 2021.

Grafik: 7- 2020/21 tahminlerine göre ithalatta ilk 10 ülke.

AVRUPA BİRLİĞİ

AB Tarım Bakanları; 2005 Haziran ayında hazırlanan Avrupa Komisyonu Reform Önerisinden hareketle, Şeker İçin Ortak Piyasa Düzeninde kapsamlı bir reform yapılması üzerinde siyasi bir karara varmışlardır. Reformla amaçlanan, AB Şeker sektörünün sürdürülebilirliğini uzun dönemde garanti altına almak üzere rekabetçi gücünü ve pazar odaklılığını artırmak, Dünya Ticaret Örgütü ile mevcut müzakere turlarında pazarlık gücünü kuvvetlendirmektir.

40 yıldır önemli bir değişikliğe uğramayan Şeker Rejimi Reformunun getirdiği sistemin temel hedefleri:

- Ortak Tarım Politikası reformu ile uyumlu bir şeker sektörü oluşturmak
- Piyasa dengelerini sürdürülebilir kılmak
- Piyasa odaklılığını güçlendirerek daha açık ve rekabetçi bir piyasa yaratmak
- En rekabetçi üye ülkelerde, mevcut koşullarda ciddi tehdit altında kalması öngörülen üretim faaliyetlerinin ve istihdamın devamlılığını sağlamak
- En az rekabetçi üye ülkelerin üretimden vazgeçerek yeniden yapılanmaları için onlara daha cazip koşullar sunmak
- Bu ülkelerde halen kota dahilinde bulunan üretim kapasitesini daha rekabetçi, daha piyasa odaklı sektörlere kaydırmak
- Ürünleri daha sağlıklı, daha kaliteli hale getirmek
- DTÖ'de AB'nin müzakereci konumunu güçlendirmek
- Sektörü gerek üçüncü ülkelerle yapılan, gerek uluslararası ticaret kurallarına uyumlu kılmak
- Çiftçiler ve üreticiler için daha dinamik bir girişimcilik ortamı yaratmak

şeklinde özetlenebilir. Bu amaçlar doğrultusunda hazırlanan Reform önerileri; kota ve fiyat düzenlemeleri, telafi edici tedbirler ve yeniden yapılandırma olmak üzere dört ana başlıkta değerlendirilebilir. Bu reform kapsamında AB, 2006/07 – 2009/10 pazarlama yılları arasındaki 4 yılda kademeli olarak, beyaz şeker referans fiyatını % 36 düşürerek 631,9 €/ton'dan 404,4 €/ton'a ve pancar minimum fiyatını ise % 40 düşürerek 43,63 €/ton'dan 26,29 €/ton'a indirmiştir. Reformun diğer önemli bir unsuru olan ve yine 2006/07 – 2009/10 dönemini kapsayan dört yıllık gönüllü yeniden yapılandırma ile yüksek maliyetli üretim tesislerinin kapatılarak kotalarının iptal edilmesi sonucunda, AB toplam şeker, izoglukoz ve inülin şurubu kotasının 6 milyon ton düşürülmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda kotasından vazgeçen işletmelere, vazgeçilen kotaların tonu başına yeniden yapılandırma yardımı ile çeşitlendirme yardımı verilmiş, bu uygulama sonucunda da toplam kotalarda 5,8 milyon ton düşüş sağlanmıştır.

Yeniden yapılandırma programı kapsamında Bulgaristan, İrlanda, Letonya, Portekiz (anakara) ve Slovenya pancar şekeri üretiminden; Fransa, Hollanda, İngiltere, Yunanistan, Romanya ve Finlandiya ise izoglukoz üretiminden çekilmişlerdir. Şeker reformu sonucunda AB, şekerde net ihracatçı konumdan net ithalatçı konuma geçmiştir. Bu çerçevede; reform öncesinin son pazarlama yılı olan 2005/06 döneminde 5,2 milyon ton (beyaz şeker) net ihracat yapan AB, reformun dördüncü yılı olan 2009/10 döneminde 522 bin ton net ithalat yapmıştır.

AB, işlenmiş ürünler içerisindeki şeker ihracatı hariç olmak üzere, doğrudan şeker ihracatındaki sübvansiyonları 2008/09 pazarlama yılı itibarıyla kaldırmıştır.

2006 şeker reformuna ilişkin yapılan tartışmalar sonucunda, 26 Haziran 2013 tarihli AB basın duyurusunda, AB Komisyonu, AB Konseyi ve AB Parlamentosu Ortak Tarım Politikasında yeni bir reform yapma konusunda uzlaşmaya varıldığı belirtilmiştir. AB, sektörün şeker piyasasında gerçekleştirilmesi planlanan değişimlere uyum sağlayabilmesi için ilave süre tanıyacak şekilde 2014/15 pazarlama yılında sona erecek olan 2006 şeker reformunun yürürlük süresini 30 Eylül 2017 tarihine kadar uzatma ve bu tarihten sonra kotaları kaldırma kararı almış ve nitekim 17 Aralık 2013 tarihinde yayımlanan 1308/2013 Avrupa Birliği (AB) Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi arasında yaklaşık iki yıl süren müzakerelerden sonra, 26 Haziran 2013 tarihinde Ortak Tarım Politikası (OTP) reformu üzerinde politik bir anlaşmaya varılmış olup, bu reform, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından onaylanarak resmen 1 Ocak 2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

AB' de piyasayı doğrudan etkileyen ve neredeyse 50 yıl boyunca üretimi sınırlandıran şeker kamışı ve izoglukoz üretimi limitlerini belirleyen şeker kotası 30 Eylül 2017 tarihi itibarıyla kaldırılmıştır. Bu adım ile 13,5 milyon ton olan şeker pancarı üretim sınırı ve 1968 yılından bu yana ortak tarım politikasının bir parçası olarak çiftçilere sağlanan asgari fiyat uygulaması kaldırılmış oldu. Şeker kotalarının kaldırılması kararına giden süreç 2006 yılında gerçekleştirilen büyük bir reform ve yeniden yapılandırma süreci ile başlamıştır. Daha sonra 2013 yılında Avrupa Parlamentosu ve üye ülkeler ortak tarım politikasının reformu sırasında kotaların kaldırılması yönünde anlaşmaya varmışlardır. Sistemin sona ermesinin; işletmeciler, yetiştiriciler ve tüccarlar için mevcut politika yönetimini önemli ölçüde basitleştirip, idari yükü hafifletmesi beklenmektedir.

2017 yılında kotaların kaldırılmasından sonra AB, şekerde net ithalatçı konumdan net ihracatçı konuma geçmiştir. Bu çerçevede; kotalı son PY olan 2016/17 döneminde 1,4 milyon ton (beyaz şeker) ihracat yapan AB'nin, kotaların kaldırılmasından sonraki 2017/18 döneminde yaklaşık 1,9 milyon ton, 2018/19 döneminde net 631 bin ton net ihracat yapmıştır. 2019/20 ve 2020/21 dönemlerinde AB yeniden net ithalatçı olmuş, 2019/20 döneminde toplam 1 milyon 600 bin ton ithalat yaparak dünya şeker ithalatında 11. sırada yer almıştır.

AB Şeker Üretimi

2020/21 dönemi Avrupa Birliği tarım raporuna göre kotaların kaldırılmasından sonra Avrupa Birliği şeker üretimi azalmıştır. AB'nin bazı ülkelerinde görülen sarı virüs nedeniyle verimde düşüş yaşanmıştır. En fazla verim düşüşü Fransa'da görülürken, en büyük şeker üreticisi Almanya'nın bazı bölgelerinde rekoltede keskin bir azalma gözlemlenmiştir. Bu durum hasat döneminde AB çiftçileri için büyük hayal kırıklığı yaratmıştır.

Peş peşe üç yıldır pancar üretimindeki düşüş AB çiftçilerinde hayal kırıklığına yol açtı. 2020/21 döneminde 14 milyon 48 bin ton olarak gerçekleşen Avrupa Birliği şeker üretimi 2019/20 döneminin % 9,3 altındadır.

AB Şeker İhracat-İthalatı

Avrupa Birliği beyaz şeker üretimi 2020/21 döneminde bir önceki yıla göre yaklaşık % 9,3 azalarak 14 milyon 48 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği ihracatında da azalma olmuştur. Avrupa Birliğinin ihracat yaptığı ülkeler Cezayir, Azerbaycan, Bosna Hersek, Çin, Mısır, Etiyopya, Haiti, İsrail ve Japonya'dır. Avrupa Birliği ihracatının 2020/21 döneminde 900 bin tona ulaşması beklenmektedir. Bunun yanında ithalat miktarı hemen hemen bir önceki yıl seviyesinde gerçekleşmiştir..

Tablo: 6 - 2016/17 – 2020/21 AB Şeker Üretimi, Tüketimi, İthalatı, İhracatı ve Stok miktarı (Bin Ton)

	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
1- Üretim	15.715	17.827	15.926	15.485	14.048
2- Tüketim	15.865	15.551	15.952	15.554	16.450
3- İthalat	2.362	1.033	1.323	1.570	1.600
4- İhracat	1.772	3.974	1.954	1.083	900
Stok (1+3)-(2+4)	440	-665	-657	418	-1.702

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)' nün uluslararası ticaret sistemini liberalleştirmeyi amaçlayan çalışmaları çerçevesinde 2001 yılında başlatmış olduğu Doha Kalkınma Gündemi görüşmeleri halen devam etmektedir. Gündem; tarım, sanayi, hizmetler, fikri mülkiyet hakları, çevre gibi oldukça geniş konuları kapsamakta, bir başka ifadeyle uluslararası ticaretin her alanına ilişkin müzakereleri içermektedir.

Müzakerelerin kilit konusu kabul edilen tarımda, bir yandan ticareti bozucu destek mekanizmalarının ortadan kaldırılarak rekabetçi piyasa koşullarının oluşturulması, diğer yandan yeni pazara giriş açılımlarının gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Doha Müzakere Turu, DTÖ üyelerinin 2/3'ünü oluşturan gelişmekte olan ülkelerin, bir blok halinde hareket ederek süreçte belirleyici hale geldiği ilk çok taraflı müzakere turu olma özelliğini taşımaktadır. Dünya Ticaret Örgütü Direktörü, 2008 yılı sonunda, Doha Round' da gündeme getirilip konuşulan ticari konuların netlik kazandığını açıklamıştır. Buna göre;

- Ticareti bozucu **iç desteklerde**, en fazla destekten en fazla kesinti yapılacağı,
- **Pazara giriş** konusunda; tarife indirimlerinin dört band üzerinden gerçekleştirileceği, en yüksek tarifelerin uygulandığı bantta en fazla indirim yapılacağı, söz konusu indirimlerin eşit aralıklarla Gelişmiş Ülkeler (GÜ) için 5 yılda, Gelişme Yolundaki Ülkeler (GYÜ) için 10 yılda tamamlanacağı ve GYÜ'lere, gelişmiş ülke indirimlerinin 2/3' ünü uygulayacağı,
- **İhracat sübvansiyonlarına** ilişkin indirim formülleriyle ilgili olarak; GÜ' ler için bütçe ve miktar bazlı sübvansiyonların 2013 sonuna kadar kademeli olarak, GYÜ' ler için ise miktar ve bütçe bazlı sübvansiyonların 2016 yılı sonuna kadar eşit dilimlerde azaltılarak sıfırlanması

öngörülmüştür.

Sektörel anlaşmalar konusundaki fikir ayrılıkları, ticari mallar ve tarım ürünleri güvenlik mekanizması üzerinde liberalleşmeyi kaçınılmaz hale getirmiştir. Özel Güvenlik Mekanizması, gelişmekte olan ülkelerdeki çiftçileri, ithalatta oluşabilecek risklerden ve ani fiyat düşüşlerinden korumaktadır. Direktör, aynı zamanda 2009 yılında izlenecek tarım politikasının temel bakış açısını da açıklamıştır. Teknolojideki en son gelişmeler tartışılmıştır. Tarım ve tarım dışı ürünlerde pazara giriş konusundaki çok taraflı müzakereler şimdi belirsiz bir gelecekle yüz yüzedir.

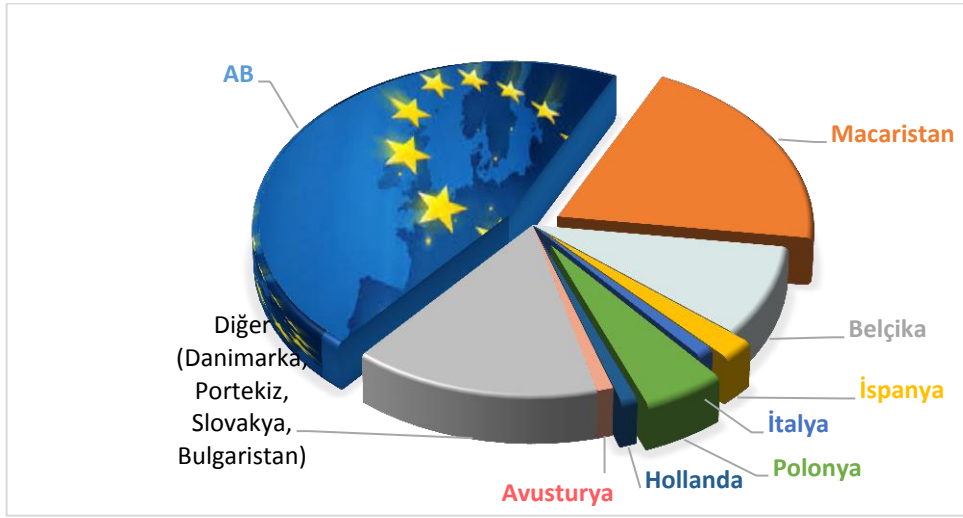
DTÖ'nün kurulmasını müteakip gümrük tarifelerinin aşamalı olarak indirilmesi, mal ve hizmet ticaretinin önündeki çeşitli engellerin kaldırılması, sermayenin uluslararası alanda dolaşımının hızlanması, doğrudan yabancı yatırımları çekme yönündeki çabaların artması, iklim değişikliği ve emisyon ticareti gibi hususlar gündeme gelmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü'nün 2001 yılından bu yana uygulamaya çalıştığı serbest ticaret ve küresel ekonomi uygulamaları için süregelen müzakereler ülkelerin çıkar çatışmaları yüzünden bir türlü sonlandırılmamaktadır.

NİŞASTA BAZLI ŞEKERLER

Dünya'da kalorili tatlandırıcılar, sakaroz ve nişasta bazlı olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Sakaroz kökenliler pancar ve kamıştan, nişasta kökenliler mısır, buğday, patates gibi hammaddelerden üretilmektedir.

Dünyada sadece mısırdan üretilen nişasta kökenli tüm şuruplara glukoz dahil mısır şurubu, fruktoz içeren şuruplara HFCS (High Fructose Corn Syrup - Yüksek Fruktozlu Mısır Şurubu) denilmektedir. Nişasta kökenli fruktoz içeren şuruplardan yaklaşık % 42 fruktoz, % 53 glukoz içerenler HFCS-42; yaklaşık % 55 fruktoz, % 41 glukoz içerenler HFCS-55 olarak adlandırılmaktadır. Bunlardan HFCS-55, pancardan elde edilen sakarozun ikamesi olarak kabul edilmektedir. HFCS-42 genellikle unlu mamüller ve gıda üretiminde, HFCS-55 ise çoğunlukla hazır içecek üretiminde tatlandırıcı olarak kullanılmaktadır.

Grafik : 8- Dünya HFCS Üretim Yüzdeleri

TÜRKİYE ŞEKER SEKTÖRÜ

SEKTÖRÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

Şeker Fabrikaları, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk sanayi işletmelerindendir. Şeker fabrikası kurma çalışmaları ilk defa, Uşak'lı Molla Ömeroğlu Nuri (Şeker) adında bir çiftçi tarafından Uşak'ta başlatılmıştır. 6 Kasım 1925 tarihinde ilk Şeker Fabrikasının temeli atılmıştır.

Uşak'ta Şeker Fabrikası kurma çalışmaları devam ederken 22 Aralık 1925 tarihinde Alpullu Şeker Fabrikasının temeli atılarak onbir ayda fabrikanın montajı bitirilmiş ve 26 Kasım 1926 tarihinde fabrika işletmeye açılarak ilk Türk şekeri üretilmiştir. Uşak Şeker Fabrikası ise 17 Aralık 1926 tarihinde işletmeye açılmıştır.

1933 yılına kadar ülkemizin şeker ihtiyacı Uşak ve Alpullu fabrikalarının üretimi ile kısmen karşılanmıştır. Bu iki fabrika ile pancar tarımında ve şeker fabrikası işletmesinde elde edilen tecrübelerin yardımıyla 05/12/1933 tarihinde Eskişehir Şeker Fabrikası, 19/10/1934 tarihinde Turhal Şeker Fabrikası işletmeye açılmıştır.

Ayrı şirketler halinde kurulan Alpullu, Uşak, Eskişehir ve Turhal Şeker Fabrikaları; tarımsal, teknik ve idari çalışmaların koordine edilmesi, sermaye kaynaklarının birleştirilmesi, şeker politikasının tek elden yürütülmesi amacıyla 6 Temmuz 1935 tarihinde, üç milli bankamızın eşit paylarla ortak oldukları tek bir şirket çatısı altında toplanarak, 22 milyon TL sermayeli Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. kurulmuştur.

Şeker üretim faaliyetleri 1950 yılına kadar zaman zaman tevsi edilen dört şeker fabrikası ile yürütülmüştür. Her yıl artan şeker ihtiyacının tamamen yerli üretimle karşılanabilmesi için 1951 yılında hazırlanan "Şeker Sanayi'nin Tevsi Programı" ile yeni şeker fabrikaları kurulması dönemine girilmiştir.

Diğer taraftan pancar ekicilerinin teşkilatlandırılması amacı ile tarım kesiminde toplumsal dayanışmanın bir örneği olan kooperatifleşme hareketi başlatılmıştır. 1951 - 1956 yıllarını kapsayan dönemde toplam onbir yeni şeker fabrikası (Adapazarı, Amasya, Konya, Kütahya, Burdur, Susurluk, Kayseri, Erzincan, Erzurum, Elazığ, Malatya Şeker Fabrikaları) inşa edilerek, 1956 yılında fabrika sayısı onbeşe ulaşmıştır.

1962 yılında Ankara Şeker Fabrikası ve 1963 yılında da Kastamonu Şeker Fabrikası, sanayimizin geliştirilen bir makina fabrikası ile iki atölyede % 65'i imal edilerek işletmeye alınmışlardır.

Ülkemizin nüfus artışına paralel olarak artan şeker ihtiyacını temin etmek amacıyla yeni şeker fabrikaları kurulması öngörülerek 1977'de Afyon, 1982'de Muş ve Iğın, 1983'de Bor, 1984'de Ağrı ve 1985 yılında da Elbistan Şeker Fabrikalarının % 95'e varan makina ve tesisleri mevcut beş makina fabrikasında imal edilerek işletmeye alınmışlardır. Daha sonra; 1989 yılında Erciş, Ereğli ve Çarşamba Şeker Fabrikaları, 1991 yılında Çorum, 1993 yılında Kars, 1998 yılında Yozgat ve 2001 yılında Kırşehir Şeker Fabrikaları işletmeye açılmıştır.

4634 sayılı Şeker Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce Bakanlar Kurulu Kararı ile şeker fabrikası kurma izni alan 3 özel şeker fabrikasından Çumra Şeker Fabrikası 2004/2005 pazarlama yılında, Boğazlıyan ve Aksaray fabrikaları 2006/2007 pazarlama yılında üretim faaliyetlerine başlamışlar, böylece pancardan şeker üreten fabrika sayısı 33'e ulaşmıştır.

Sınırlı Sorumlu Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği (Pankobirlik)'ne bağlı bulunan özel statülü Amasya, Kayseri, Konya Şeker Fabrikaları, kuruluş tarihlerinden itibaren 1990'lı yılların başına kadar, kendi Yönetim Kurullarında alınan kararlarla, sevk ve idareleri ile finansman işleri (mali, idari, teknik, ticari, zirai ve hukuki) Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. tarafından yürütülmüştür. Amasya Şeker Fabrikası 1991'de, Kayseri ve Konya Şeker Fabrikaları 1992 yılında Yönetim Kurullarının kararları ile Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye verdikleri tedvir yetkilerini kaldırarak Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği (PANKOBİRLİK) bünyesine geçmiştir.

Türkiye'de sakaroz kökenli ve nişasta kökenli olmak üzere iki tür şeker üretimi bulunmaktadır. Sakaroz kökenli olarak pancar şekeri üretimi yapılırken, nişasta kökenli olarak glukoz şurubu, izoglukoz, (yüksek fruktozlu mısır şurupları-HFCS) ve kristal fruktoz üretimi yapılmaktadır. Pancar şekeri ve nişasta kökenli şeker (NBS) üreten şirketler aşağıda verilmiştir.

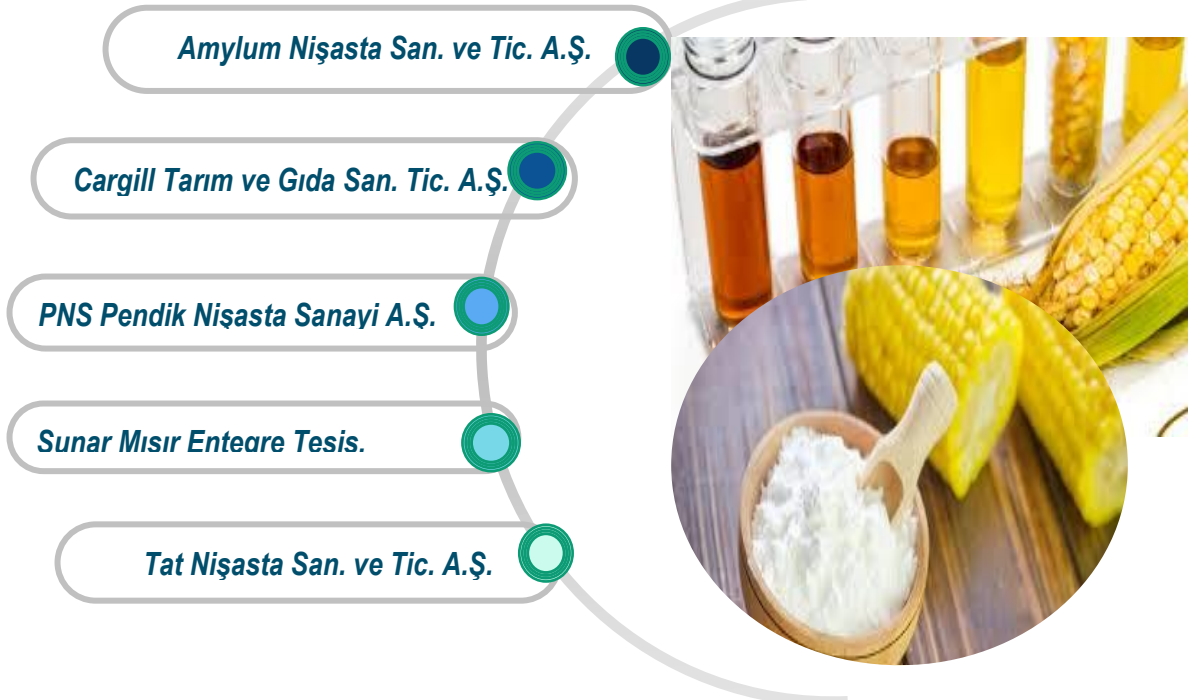
Tablo : 7- Şeker Üreten Şirketler

a) Pancar Şekeri Üreten Şirketler:

PANCAR ŞEKERİ ÜRETEN ŞİRKETLER
TOPLAM KAPASİTE: 3.151 BİN TON

b) Nişasta Bazlı Şeker Üreten Şirketler:

NİŞASTA BAZLI ŞEKER ÜRETEN ŞİRKETLER
TOPLAM KAPASİTE: 990 BİN TON

Ayrıca kota kapsamı dışında olup, ihraç amaçlı üretim yapan 5 adet Nişasta Bazlı Şeker üreten Şirket (Toplam kapasite: 350 bin ton) bulunmaktadır. Bunlar;

- 1- Ak Nişasta (Kırklareli)
- 2- GSF Gıda Üretim San.Tic. (Sakarya)
- 3- Ay Nişasta (Mardin)
- 4- Beşan Nişasta (Gaziantep)
- 5- Omnia Nişasta San. Tic. A.Ş. (Adana)

Türkiye’de şeker sektörü bünyesinde; 15 adet pancar şekeri üreticisi ve 5 adet nişasta bazlı şeker üreticisi olmak üzere toplam 20 şirket faaliyet göstermektedir. Sektörde ayrıca kota hakkı bulunmayan, sadece ihraç amaçlı üretim yapan 5 adet nişasta bazlı şeker üreten şirket bulunmaktadır. Bu beş şirketin yıllık toplam üretim kapasitesi 350.000 ton civarında olup, üretimlerinin tamamı ihraç edilmektedir.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. (TÜRKŞEKER); Sektörde 15 Şeker Fabrikasının yanı sıra 2 alkol, 5 Makina, 1 Elektromekanik Aygıtlar, 1 Tohum İşleme Fabrikası ve 1 Şeker Enstitüsü ile 94 yıldır ülkemizin önde gelen sanayi kuruluşlarından. Özelleştirme Yüksek Kurulu’nun (ÖYK); 20.12.2000 tarih ve 2000/92 sayılı kararı ile özelleştirme kapsamına, 12/08/2008 tarih ve 2008/50 sayılı kararı ile de özelleştirme programına alınmıştır.

Amasya Şeker Fabrikası A.Ş., Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş. ve Konya Şeker Fabrikası A.Ş. Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği (Pankobirlik) bünyesinde özel şirket statüsündedir.

Pankobirlik; Mahalli Pancar Ekicileri Kooperatifleri ile Türkşeker’in ortak teşebbüsleriyle, pancar tarımının gelişmesi ve mahalli kooperatiflerin ekonomik ve teknik noksanlıklarını gidererek haklarının korunması amacıyla kurulmuş bir üst birliktir.

Daha önceleri Türkşeker’in Bağlı Ortaklığı statüsünde olan Kütahya Şeker Fabrikası A.Ş. ve Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş.’deki Türkşeker’e ait kamu hisseleri özelleştirme programına alınmıştır. Kütahya Şeker Fabrikası A.Ş. 2004 yılında Torunlar Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.’ye, Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş. ise S.S. Adapazarı Pancar Ekicileri Kooperatifi’ne satılmıştır. Keskin Kılıç Gıda San. ve Tic. A.Ş. ise kuruluşundan bu yana özel statüdedir. Afyon, Alpullu, Bor, Çorum, Elbistan, Erzincan, Erzurum, Kırşehir, Muş, Turhal Şeker Fabrikaları ise Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından satışı yapılarak 2018 yılında özelleştirilmiştir.

Hammadde olarak mısır kullanan nişasta bazlı tatlandırıcılar doğrudan tüketilmemekte, daha çok şekerli ürünler sanayiinde girdi olarak kullanılmaktadır. Bu tatlandırıcıların başlıca kullanım alanları şekerlemeler, şekerli ve unlu mamüller, geleneksel tatlılar, dondurma, helva, reçel ve marmelat, alkollü ve alkolsüz içeceklerdir.

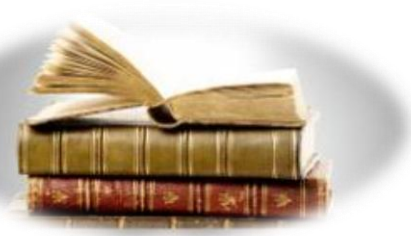
TÜRKİYE'DE ŞEKER REJİMİ

Ülkemiz ekonomisinin ağırlıklı olarak tarıma dayalı olması nedeniyle;

- Yurtiçi şeker ihtiyacının, yurtiçi kaynaklardan karşılanması,
- Sektörde rakip durumda olan ürünlerin birbirleri ile denge içerisinde; istikrarlı olarak ve bir program dahilinde üretilmeleri,
- Yeterli düzeyde üretimin sürdürülebilirliği

gibi husular büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin gıda tüketimine yönelik şeker ihtiyacı, şeker pancarından üretilen beyaz şeker ve nişastadan üretilen glukoz ve izoglukoz ile karşılanmakta olup, ülkemiz şeker sektörü 1925 yılından bu yana özel mevzuat hükümlerine göre düzenlenmektedir.

Türkiye'de şeker rejimini düzenleyen 22 Haziran 1956 tarihli ve 6747 sayılı Şeker Kanunu'nun birçok maddesinin işlerliğini yitirmesi sektörde yeni bir hukuki altyapı oluşturulması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Bu nedenle 1996 yılından itibaren şeker rejiminin yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmış ve 19 Nisan 2001 tarihinde halen uygulanmakta olan 4634 sayılı Şeker Kanunu yürürlüğe girmiştir.

4634 Sayılı Şeker Kanunu'nun İlkeleri :

- 1 • Şeker üretiminde istikrarın sağlanması ve korunması
- 2 • Sektörün iç piyasada rekabet kurallarına göre yönlendirilmesi
- 3 • Avrupa Birliği düzenlemeleri, Dünya Ticaret Örgütü ve diğer uluslararası taahhütlere uyum sağlanması
- 4 • Özelleştirmeye olanak sağlayacak hukuki alt yapının hazırlanması

Türkiye'de Şeker Sektörü; 2002/2003 pazarlama yılından bu yana, 4634 sayılı Şeker Kanunu ve bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan Yönetmelikler çerçevesinde düzenlenmektedir.

4634 sayılı Kanun ile uygulamada meydana gelen başlıca değişiklikler; şeker üretim ve arzında kota uygulanması, pancar ve şeker fiyatlarındaki serbesti sistemi ve Kanun kapsamındaki konularda sektörü düzenlemek ve denetlemekle Şeker Kurulu'nun yetkilendirilmesidir.

19 Nisan 2001 tarihinde yürürlüğe giren 4634 sayılı Şeker Kanunu ve Kanunla verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere kurulmuş bulunan Kamu tüzel kişiliğine sahip Şeker Kurumu, 24.12.2017 tarih, 30280 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "KHK/696 Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile kapatılarak görev, yetki ve sorumlulukları T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (Tarım ve Orman Bakanlığı)'na devredilmiştir.

27/03/2018 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 7103 no.lu "Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile 4634 sayılı Şeker Kanunu yeniden düzenlenmiştir.

Yeni düzenleme ile;

- Sektörü düzenleme ve denetleme görevini yürütmek,
- Şirketlerin yapacakları kapasite değişikliklerine göre ve/veya mücbir sebeplerin tespiti durumunda bünyelerindeki fabrikalar arasında kota aktarımına karar vermek,
- İç fiyat, arz-talep dengesi ve spekülâtif etkileri dikkate alarak, şeker ticaretinde yapılması istenen düzenlemeler konusundaki görüşlerini Ekonomi Bakanlığı'na bildirmek,
- Bu Kanunun amaçlarına uygun olarak sektörle ilgili diğer hususlarda kararlar almak ve uygulamak (Şeker Kurulu'nun hammadde üretimi, kota, münavebe, pazarlama, ihracat, vb. konularla ilgili en çok başvurduğu ve kullandığı madde),
- Şirket ve bünyesindeki fabrikalarda, görevleri ile ilgili konularda araştırma ve denetimde bulunmak, bu amaçla gerektiğinde ilgili kurum, kuruluşlarla çalışmak,
- Kanun ve Kanuna dayanılarak çıkarılacak Yönetmeliklerle ilgili olarak verilen diğer görevleri yerine getirmek

T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın,

- Şeker üretimi ve arzında istikrarı sağlamak amacıyla pazarlanacak şeker miktarını, sakaroz kökenli ve diğer şekerler için ayrı ayrı olmak üzere şeker türlerine göre, gerektiğinde dönemsel olarak kotalar ile belirlemek,
- Kotaların iptal ve transferleri hakkında kararlar almak ve bu kararları uygulamak,

- Yeni fabrika kurulabilmesi ve/veya mevcut fabrikaların kapasitelerini artırabilmeleri için Şirketlere yeni kota tahsis etmek,
- Zorunlu hallerde pazarlama yılı içinde kotalar arası şeker transferi yapılır. A kotasının bir kısmı pazarlanamadığı takdirde, pazarlanamayan miktar gelecek yılın A kotasına aktarılır ve bir sonraki yılın A kotası aktarılan miktar kadar düşürülür veya cari pazarlama yılı içinde, şirketlerin talep etmesi durumunda, pazarlanamayan A kotasının tamamının veya bir kısmının, aynı pazarlama yılı içinde ihraç edilmek kaydıyla C şekerine aktarılması hususunda görüş bildirmek

Bakanlar Kurulu'nun yetkisine bırakılmıştır.

07/07/2018 tarihli ve 30471 Sayılı Resmî Gazete (2. Mükerrer) de yayımlanarak yürürlüğe giren KHK/700 karar sayılı **"Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"** nin 132 inci maddesi ile 4634 sayılı Şeker Kanunu'nun 2/A, 3 üncü, 4 üncü maddeleri ile Geçici 11 inci maddesinde geçen "Bakanlar Kurulu" ibareleri **"Cumhurbaşkanı"** şeklinde değiştirilmiştir.

4634 sayılı Şeker Kanunu ve ilgili yönetmeliklere göre;

- A kotası pancar fiyatı; *"Şeker fabrikası işleten gerçek ve tüzel kişiler ile üretici ve/veya üretici temsilcileri arasında, pancar ekiminden önce, yıllık enflasyon oranı, üretici maliyetlerindeki artış, dünya pancar fiyatları ve alternatif ürün paritesi dikkate alınarak"*, "C şeker karışılığı C pancarı fiyatları ise, *dünya borsa fiyatları da göz önünde bulundurularak"*
- Şeker satış fiyatları; şeker fabrikası işleten gerçek ve tüzel kişiler tarafından serbestçe

belirlenmektedir. Şekerin üreticiden tüketiciye istikrarlı bir fiyattan ulaşmasını ve şeker arzının spekülâtif amaçlı girişimlerden korunarak düzenliliğini sağlamak üzere depolama prim ve kesinti sistemi oluşturulmuştur.

27/03/2018 tarih ve 30373 (2. mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7103 no.lu **"Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"** un 47 nci maddesi ile, 4634 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin 3 üncü ve 5 inci fıkraları **"Şirketlerin A ve B kotaları Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından her yıl en geç 30 Haziran tarihine kadar, yurt içi şeker talebi, fabrikaların işleme ve şeker üretim kapasiteleri göz önünde bulundurularak müteakip beşer yıllık dönemler için tespit edilir."** şeklinde değiştirilmiştir. Aynı madde ile ülke toplam A kotası şekerin % 10'u olan NBS kotası, % 5'e düşürülmüştür. 7103 No. lu Kanunun 49 uncu Maddesine eklenen Geçici 11 inci Madde ile nişasta kökenli şekerler için belirlenecek kota miktarında yapılan değişiklik sonucu ortaya çıkan kota fazlası, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye aktarılmıştır.

ARZ TALEP DURUMU

Ülkemizde şeker sektörü, 4634 sayılı Şeker Kanunu yürürlüğe girmeden önce, dönemsel olarak değişen ithalatçı ve ihracatçı konumu ile istikrarsız bir üretim seyri izlemiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda üretim miktarında meydana gelen istikrarsızlıklar sektörü kimi zaman ithalat riski, kimi zaman da stok sorunu ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle, stratejik öneme sahip olan şekerin üretim planlaması ve kontrolü büyük önem taşımaktadır. Üretim planlaması; coğrafi konumu nedeniyle pancardan şeker üreten ülkemizde şeker fiyatlarının dünya fiyatlarına göre yüksek olması, Dünya Ticaret Örgütü'ne taahhütlerimiz kapsamında şeker ihracatına sübvansiyon uygulanamaması ve pancardan şeker üretiminin göz ardı edilemeyecek boyutta yarattığı katma değer nedenleriyle, "yıllık yurtiçi şeker ihtiyacı ve güvenlik stoku" esasına göre yapılmaktadır.

4634 sayılı Şeker Kanunu ile Türkiye'de şeker talebini karşılayacak düzeyde üretim planlaması yapılmakta olup, ülke içinde pazarlanacak şeker miktarı, Cumhurbaşkanlığı tarafından tahsis edilen kotalar ile belirlenmektedir. Ülkemizin yıllık şeker ihtiyacının % 95'i pancar şekeri, % 5'i ise nişasta bazlı şeker ile karşılanmak üzere programlanmaktadır. (27/03/2018 tarih ve 30373 (2. mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7103 no.lu "Vergi Kanunları İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile). 2019/2020, 2020/21 ve 2021/22 pazarlama yıllarında ise Cumhurbaşkanlığı kararı ile NBŞ kotası ülke toplam A kotasının % 2,5'i oranında belirlenmiştir. Yıllar itibariyle pancar şekeri ve NBŞ kotaları aşağıda verilmiştir.

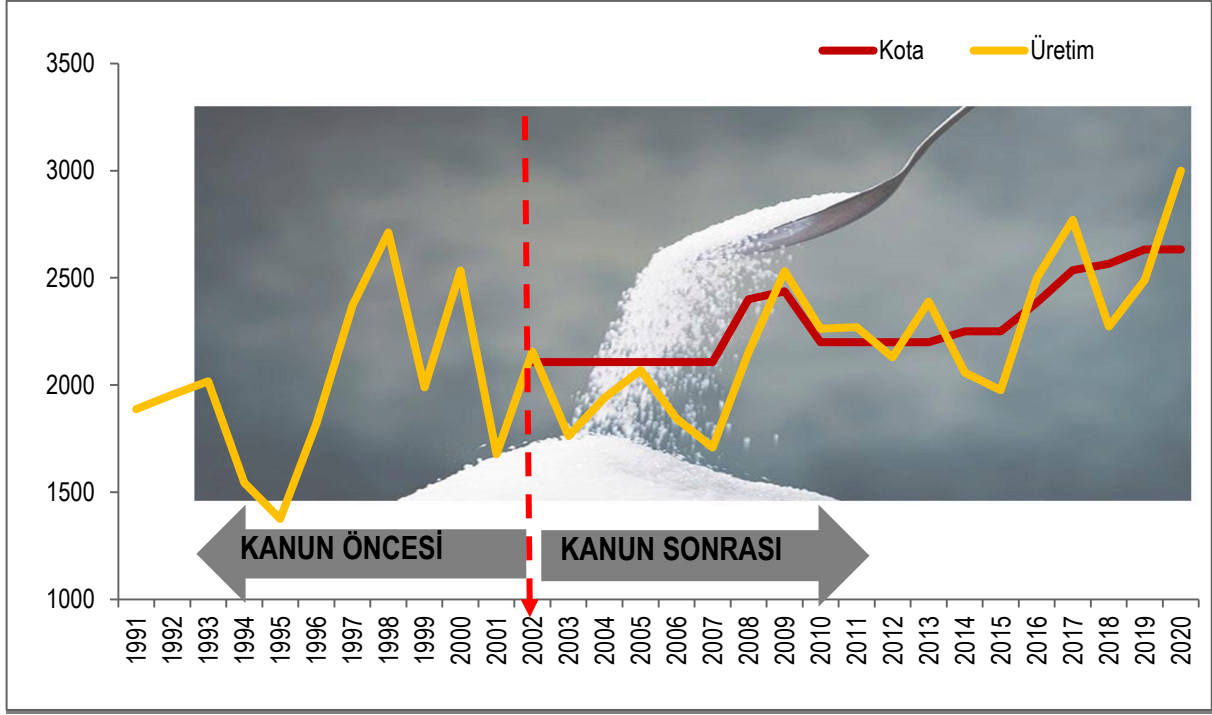
Tablo : 8 - Pancar Şekeri ve NBŞ Kotaları (Bin Ton)

Pazarlama Yılı	Pancar Şekeri Kotası (A)	NBŞ Kotası (A)	Artırılmış/ Düşürülmüş	NBŞ Kota Artışı %	Toplam A Kotası
2002/2003	2.107	234	351	50	2.458
2003/2004	2.107	234	351	50	2.458
2004/2005	2.107	234	351	50	2.458
2005/2006	2.107	234	351	50	2.458
2006/2007	2.107	234	351	50	2.458
2007/2008	2.107	234	316	35	2.423
2008/2009	2.400	267	333	25	2.733
2009/2010	2.438	271	407	50	2.845
2010/2011	2.200	244	366	50	2.566
2011/2012	2.200	244	329	35	2.529
2012/2013	2.200	244	337	38	2.537
2013/2014	2.200	244	305	25	2.505
2014/2015	2.250	250	325	30	2.575
2015/2016	2.250	250	313	25	2.563
2016/2017	2.385	265	265	0	2.650
2017/2018	2.537	267	134*	-50	2.670
2018/2019	2.565	135	-	-	2.700
2019/2020	2.633	67,5	-	-	2.700
2020/2021	2.633	67,5	-	-	2.700
2021/2022	2.633	67,5	-	-	2.700

(*): 7103 No.lu Kanunun ile NBŞ kotası % 50 oranında düşürülmüştür.

2020/21 pazarlama yılında Türkşeker'e tahsis edilen A kotası şeker miktarı 935 bin100 ton, B kotası şeker miktarı ise 46 bin755 ton olmuştur.

4634 sayılı Şeker Kanunu'nun uygulamaya başladığı 2002/03 pazarlama yılı öncesi gerçekleşen üretim miktarları ile Kanun sonrası tahsis edilen kota ve gerçekleşen şeker üretim miktarları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik: 9- Arz-Talep Durumu

Ülkemizde şeker pancarı üretimi; her yıl belirlenen şeker kotalarına bağlı olarak şirketler tarafından programlanmaktadır. Şeker üretiminde ve dolayısıyla pancar üretiminde kota uygulaması ülke kaynaklarının optimum düzeyde verimli ve etkin kullanımını sağlamaktadır.

TÜRKİYE'DE PANCAR TARIMI

Ülkemizde şeker fabrikalarının kurulmasının ana hedefi; ülkemizin şeker ihtiyacının karşılanması yanında, tarımı ve dolayısıyla çiftçiyi kalkındırmaktır. Şeker pancarı tarımı ülkemizin sosyoekonomik yaşantısında çok önemli rol oynamıştır. Şeker pancarı tarımının gelişmesi sonucu şeker üretimi önemli derecede artmıştır. Diğer taraftan şeker pancarı yalnız sanayi hammaddesi değil, aynı zamanda besi hayvancılığında çok kıymetli gıda olan yaprak, baş ve posa ile bir yem bitkisidir. Bu ürünün gelişmesi, et ve süt üretiminin artmasına, böylece artan gıda kalitesi ile daha yüksek hayat standardının oluşmasına ön ayak olmuştur.

Pancar tarımı; taşımacılık, tarım alet ve makinaları başta olmak üzere birçok sanayinin gelişmesine, gübre, ilaç gibi girdilerin kullanımı ile endüstriyel sektöre önemli katkılar sağlamaktadır. Ayrıca, şeker pancarı, ekim yapılan alana eşdeğer bir orman alanına kıyasla 3 kat daha fazla oksijen ürettiğinden, tüm canlılar için hayati önem arz eden bir oksijen kaynağı olmakta, kendinden sonra ekilecek ürünlerde verim artışı sağlamakta, alternatiflerine göre daha fazla istihdam imkanı sağlamaktadır.

Şeker pancarı tarımı, çiftçiyi köye ve tarlaya bağlayarak ailenin bütün fertlerine iş imkânı sağlamakta, göçün önlenmesinde, bölgelerarası gelişmişlik farkının azaltılmasında ve kırsal kesimin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır.

Şeker pancarı tarımı; Doğu Karadeniz, Ege ve Akdenizin sahil şeridi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi dışındaki tüm bölgelerde yapılmaktadır. Sözleşmeli üretimin ilk örneklerinden biri olup, tarımın sanayiye entegre olmasını sağlamış ve gıda sanayinin temel taşı olmuştur.

Pancar bir münavebe bitkisi olup, bölgesel özelliklere göre dört yılda veya üç yılda bir ekilmektedir. Yurdumuzda şeker pancarı her yıl üreticilerle yapılan "Şeker Pancarı Üretim Sözleşmesi" esaslarına uygun olarak yapılmaktadır.

Pancar tarımında maliyetleri düşürmek ve üretici gelirlerini yükseltmek amacıyla Türkşeker, kuruluşundan itibaren verim ve kaliteyi artırma çalışmalarına önem vermiştir. Bu amaçla, pancar ekim alanlarında modern tarım tekniklerinin uygulanması için yapılan çalışmalar yoğunlaştırılmış, toprak işleme, kaliteli tohum kullanma, gübreleme, sulama ve mekanizasyon tedbirleri ile verim ve kalitenin artırılması, üretim masraflarının azaltılması suretiyle de üretici gelirlerinin artırılmasında büyük mesafeler kaydedilmiştir.

Şeker Sanayi, şeker pancarını yetiştiren büyük çiftçi kitlesi ile güçlü bir ilişki kurmuştur. Şeker pancarının yetiştirilmesinde çiftçiye gerekli olan tarım aletleri, gübre, çeşitli malzeme ve nakdi yardımlar yapılırken, çiftçinin eğitilmesi ve kültürünün artırılmasına da çalışılmıştır.

Şeker pancarı üretimi; ilgili Kanun ve Yönetmelik hükümleri doğrultusunda, şirketlere tahsis edilen pancar şeker kotalarının üretim garantisi için, belirlenen pancar ekim alanlarında, üreticiler ve/veya temsilcileri ile şirketler veya fabrikalar arasında sözleşme düzenlenmesi suretiyle kotalı olarak yapılmaktadır.

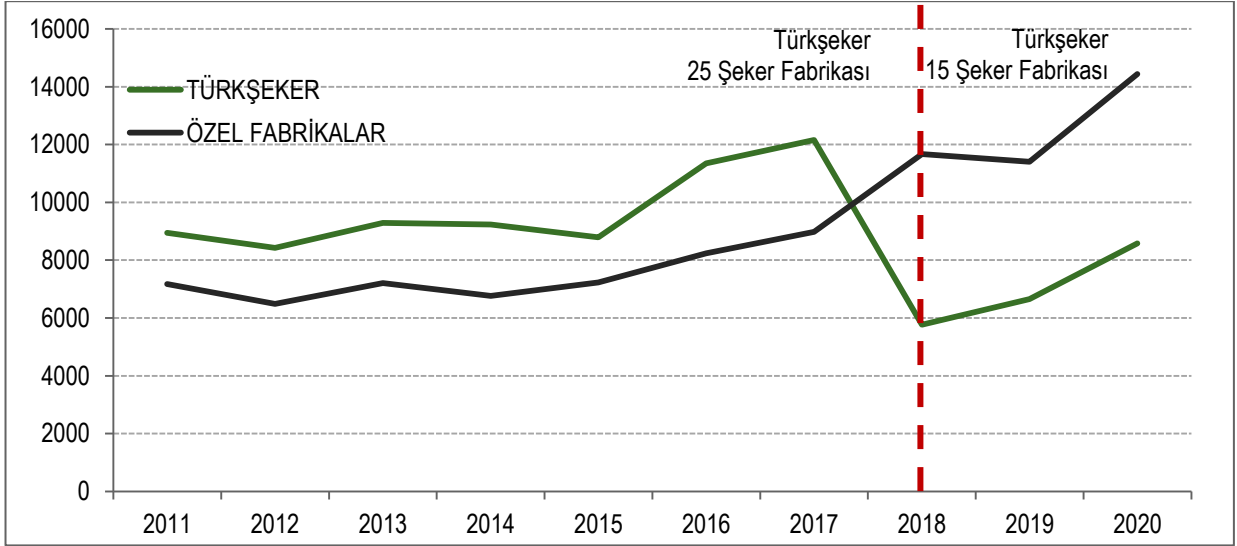
2018 yılına kadar 25 şeker fabrikası ile faaliyetlerini sürdüren Türkşeker 2018 yılından itibaren 15 şeker fabrikası ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Aşağıdaki tablo ve grafikteki veriler buna göre düzenlenmiştir.

Pancardan şeker üreten şirketler tarafından 2020 yılında, 3 milyon 363 bin dekar alanda pancar ekimi yapılmış, pancar üretimi 23 milyon 25 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında gerçekleşen pancar üretimi tüm zamanların en değerine ulaşmış olup, son 10 yıla ait pancar üretimine ilişkin temel veriler tablo'da yer almaktadır.

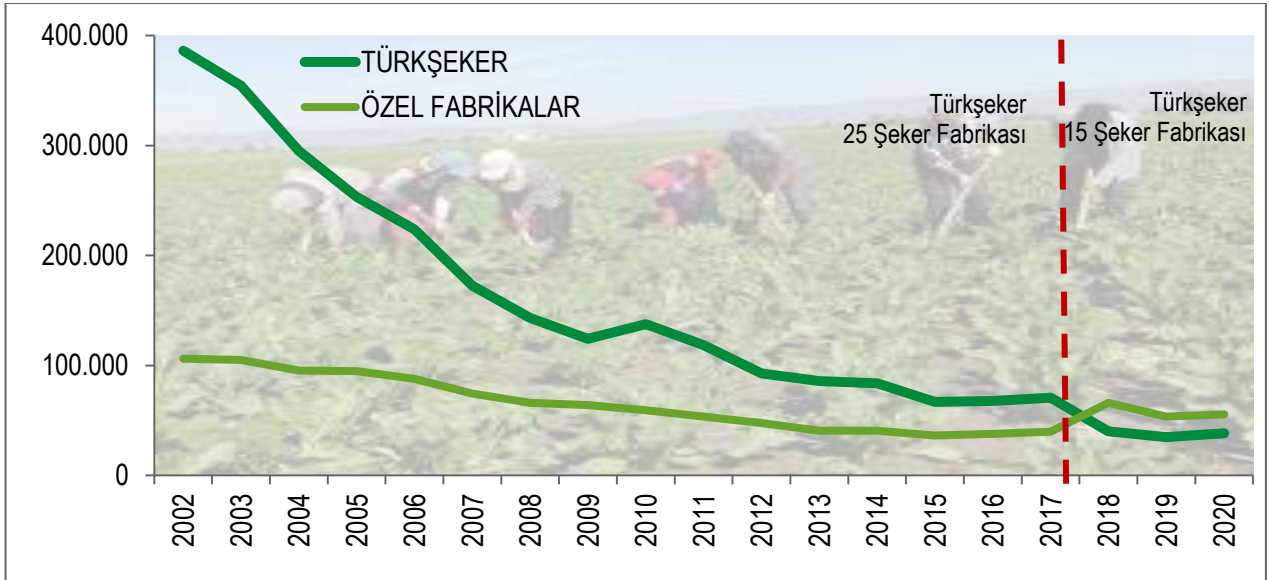
Tablo : 9- Türkiye'de Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Fiyatları *

Yıllar	Pancar Eken Çiftçi Adet	Ürün Taşıyan Alan Bin Da	Üretilen Pancar Bin Ton	Verim Ton/Da	Baz Alım Fiyatı (A Kotası) TL/Ton
2011	171.752	2.938	16.126	5,49	126,000
2012	140.682	2.802	14.920	5,33	137,000
2013	126.307	2.909	16.489	5,67	147,000
2014	124.354	2.875	16.743	5,82	159,000
2015	103.400	2.740	16.023	5,85	191,000
2016	105.460	3.220	19.593	6,09	194,000
2017	110.131	3.389	21.149	6,24	210,000
2018	106.237	2.907	17.436	6,00	235,000
2019	88.279	3.101	18.054	5,82	300,000
2020	93.812	3.363	23.025	6,846	336,000

(*) Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı.

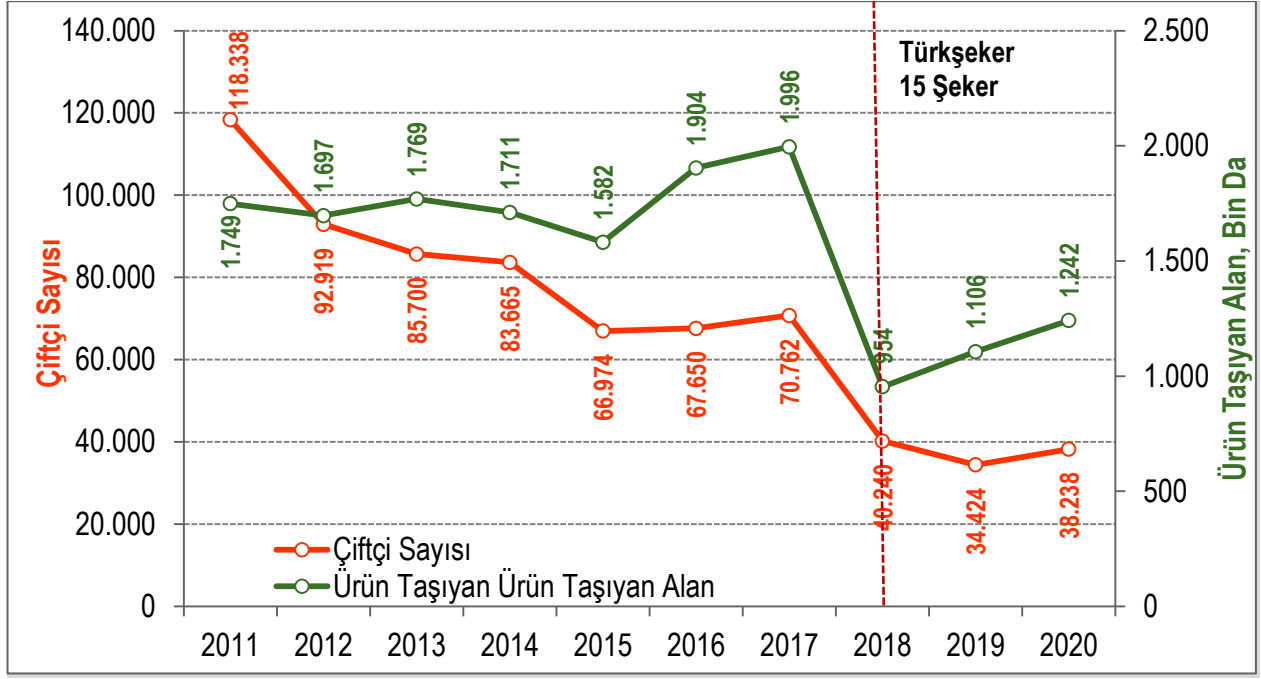

Grafik: 10- Pancar Üretimi

Grafik: 11- Türkiye'de Pancar Eken Çiftçi Sayıları

2020 yılında Türkşeker'e ait 15 şeker fabrikasında pancar eken çiftçi sayısı 38.238 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında gerek Türkiye genelinde, gerek Türkşeker genelinde, çiftçi sayısında artış görülmektedir.

Grafik: 12- Pancar Ekim Alanı - Çiftçi Sayısı (Türkiye)

Türkşeker tarafından Türkiye genelinde 2020 yılında; 35 ilde, 1.405 köyde, 3.238 çiftçi tarafından pancar tarımı yapılmıştır.

Tablo: 10- Türkşeker'in Şeker Pancarı Ekim, Üretim ve Fiyatları

Yıllar	Pancar Eken Çiftçi Adet	Ürün Taşıyan Ürün Taşıyan Alan Bin Da	Üretilen Pancar Üretimi Bin Ton	Verim Ton/Da	Baz Alım Fiyatı (A Kotası) TL/Ton
2011	118.338	1.749	8.951	5,117	125,00
2012	92.919	1.697	8.427	4,967	135,00
2013	85.700	1.769	9.825	5,201	144,00
2014	83.665	1.711	9.353	5,467	157,50
2015	66.974	1.582	8.790	5,558	190,00
2016	67.650	1.904	11.353	5,963	190,00
2017	70.762	1.996	12.164	6,100	210,00
2018	40.240	954	5.764	6,044	235,00
2019	34.424	1.106	6.652	6,015	300,00
2020	38.238	1.242	8.582	6,911	336,00

Pancar üreticilerinin uzun vadede düzenli gelir temin etmeleri, şeker fabrikalarının optimum düzeyde çalıştırılmasını sağlayabilecek düzeyde hammadde teminine bağlıdır. Türkşeker tarafından bu hususa özel hassasiyet gösterilmekte, üretici maliyetlerinde; pancar üretim giderleri, tarla kirası, gübre bedeli, tohum bedeli, mücadele ilacı, mibzer kirası, iş gücü, çeki gücü, nakliye gibi masraf unsurları ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

2020 yılında üretici tarafından Türkşeker'e teslimi taahhüt edilen % 16 polar şeker ihtiva eden, net bir ton A kotası şeker pancarı baz alım kesin fiyatı 336,00 TL olarak tespit edilmiştir. 2020 yılı ürünü için toplam 2 milyar 946 milyon TL pancar bedeli tahakkuk etmiş, bu miktarın 767 milyon TL'si aynı ve nakdi avans olarak önceden üreticilere ödenmiştir.

2020 yılında A kotası şeker pancarı baz alım kesin fiyatı 336,00 TL/ton olarak belirlenmekle birlikte, pancardaki şeker varlığı nedeniyle fiili alım fiyatı 347,90 TL/ton olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, A kotası üzerinde üretilen 2020 yılı ürünü net (finesi düşürülmüş) bir ton C pancarı alım fiyatı 250,00 TL olarak tespit edilmiştir.

PANCAR DIŞI SÖZLEŞMELİ TARIM UYGULAMASI

Tarımda sürdürülebilirliği sağlamak, ürün desenini çoğaltmak ve ithalatı azaltmak amacıyla, 94 yıldır pancar üreticisiyle yürüttüğü sözleşmeli tarım uygulamasını 2020 yılında genişleterek pancar dışı ürünleri de münavebe sistemine dahil eden TÜRKŞEKER, pancar üretimindeki sözleşmeli tarım tecrübesi ile hububat ve yağlık ayçiçeği üretimine başlamıştır. Sözleşmeli üretim yapan çiftçilere ürün alım garantisi veren TÜRKŞEKER, çiftçimizi krediye muhtaç etmeden, üreticiyi desteklemek amacıyla pancardan sonra ekecekleri ürünün üretim sürecinde aynı ve nakdi destekte bulunmuştur. 2020 yılında üreticilerden satın alınan hububat ve yağlık ayçiçeği miktarı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

ÜRÜN	MİKTAR (TON)
Arpa	106.109
Buğday	156.663
Mısır	49.095
Ayçiçeği	523
TOPLAM	312.390

ŞEKER ÜRETİMİ

Türkiye'de halihazırda; yıllık 3 milyon 151 bin tonu pancar şekeri, 990 bin tonu nişasta bazlı şeker olmak üzere toplam 4 milyon 141 bin ton şeker üretim kapasitesi mevcuttur. Pancardan şeker üreten şirketlerin toplam günlük pancar işleme kapasitesi ise 191 bin 500 ton'dur. Pancar şekeri üretimine tahsis edilen kota ile gerçekleşen A kotası şeker üretim miktarları Türkşeker ve Özel Fabrikalar itibariyle aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo : 11- Kota - Üretim İlişkisi (Pancar Şekeri A Kotası)

PY	Türkşeker			Özel Fabrikalar			Genel Toplam		
	Kota Bin Ton	Üretim Bin Ton	Üretim/ Kota, %	Kota Bin Ton	Üretim Bin Ton	Üretim/ Kota, %	Kota Bin Ton	Üretim Bin Ton	Üretim/ Kota,%
2011/12	1.249	1.179	94	951	951	100	2.200	2.131	97
2012/13	1.240	1.170	94	961	942	98	2.200	2.112	96
2013/14	1.231	1.231	100	985	977	99	2.216	2.207	100
2014/15	1.262	1.080	86	998	975	98	2.260	2.055	91
2015/16	1.251	988	79	999	902	90	2.250	1.891	84
2016/17	1.362	1.362	100	1023	1.022	100	2.385	2.383	100
2017/18	1.500	1.489	99	1.036	1.036	100	2.537	2.525	100
2018/19*	901	682	76	1.664	1.523	92	2.565	2.206	86
2019/20	934	893	96	1.699	1.565	92	2.633	2.458	93
2020/21	935	935	100	1.697	1.697	100	2.633	2.633	100

(*): 16 şeker fabrikası. 4634 sayılı kanun Geçici 11. maddesi kapsamında özelleştirilen fabrikaların 2018/2019 PY'de üretimlerinin kotalarının %90'ının altında kalması nedeniyle 41.404,4 ton kota Türkşeker'e aktarılmıştır. Böylece Türkşeker tarafından fiili olarak kullanılan A kotası 901.350 ton+41.404,4 ton = 942.754,4 ton olmuştur.

2020/21 pazarlama yılında A kotası pancar şekeri üretimi 2019/20 pazarlama yılına göre % 7,1 oranında artarak 2 milyon 633 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Böylece A kotası pancar şekeri için tahsis edilen kotanın tamamı üretimle karşılanmıştır. 2020 yılında üretilen toplam şeker (A kotası+C şekeri) miktarı tüm zamanların rekorunu kırarak 3 milyon tonun üzerinde gerçekleşmiştir. Türkiye genelinde işlenen pancar, üretilen şeker ile bazı teknik değerler aşağıda verilmiştir.

Tablo : 12- Türkiye'de Yıllar İtibariyle Toplam Pancar Şekeri Üretimi

Yıllar	Kampanya Süresi, Gün	İşlenen Pancar Ton	Üretilen Şeker Ton	Bedele Esas Polar Şeker Varlığı, %
2011/12	88	15.641.511	2.269.654	16,84
2012/13	82	14.515.831	2.129.278	16,93
2013/14	94	16.036.402	2.389.845	17,32
2014/15	95	16.188.752	2.057.895	15,24
2015/16	90	15.418.923	1.976.124	15,37
2016/17	112	18.715.614	2.559.122	16,47
2017/18	115	20.467.586	2.769.588	16,08
2018/19	94	17.049.102	2.273.263	16,12
2019/20	99	17.751.820	2.535.602	16,79
2020/21	70-177	22.291.927	3.069.306	16,56

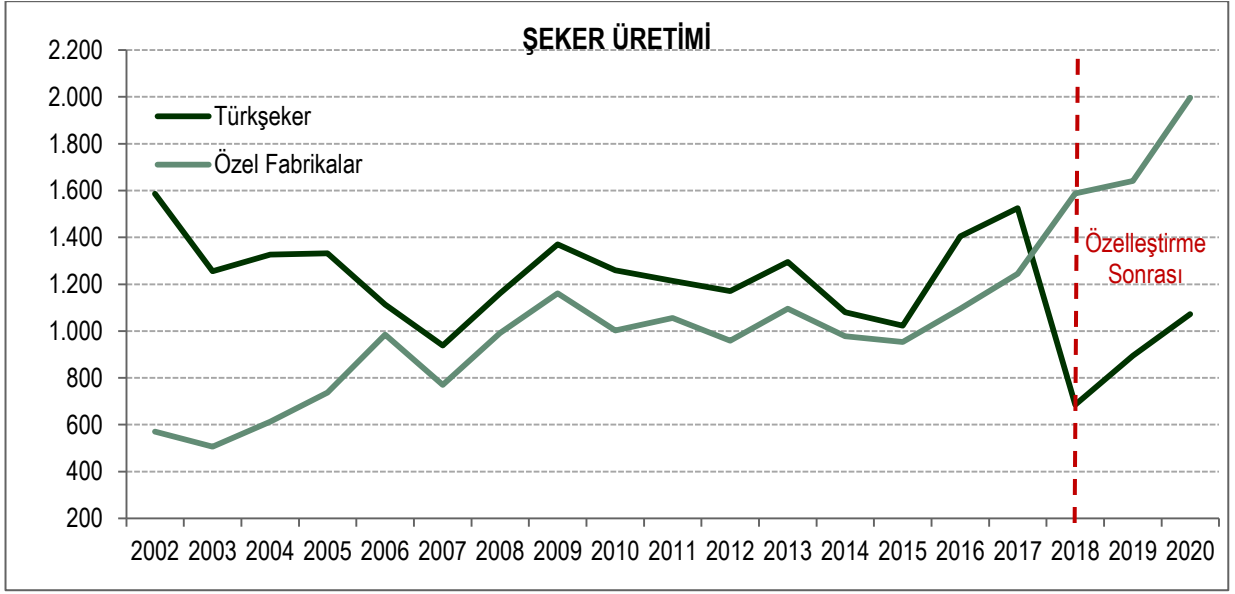
Kaynak : T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin şeker üretim politikası; öncelikle tahsis edilen kotayı karşılayacak seviyede, standartlara uygun kalitede, asgari maliyet ve azami katma değer yaratacak şekilde şeker üretimi yapmaktır.

Tablo : 13- Türkşeker'in Yıllar itibariyle Toplam Şeker Üretimi

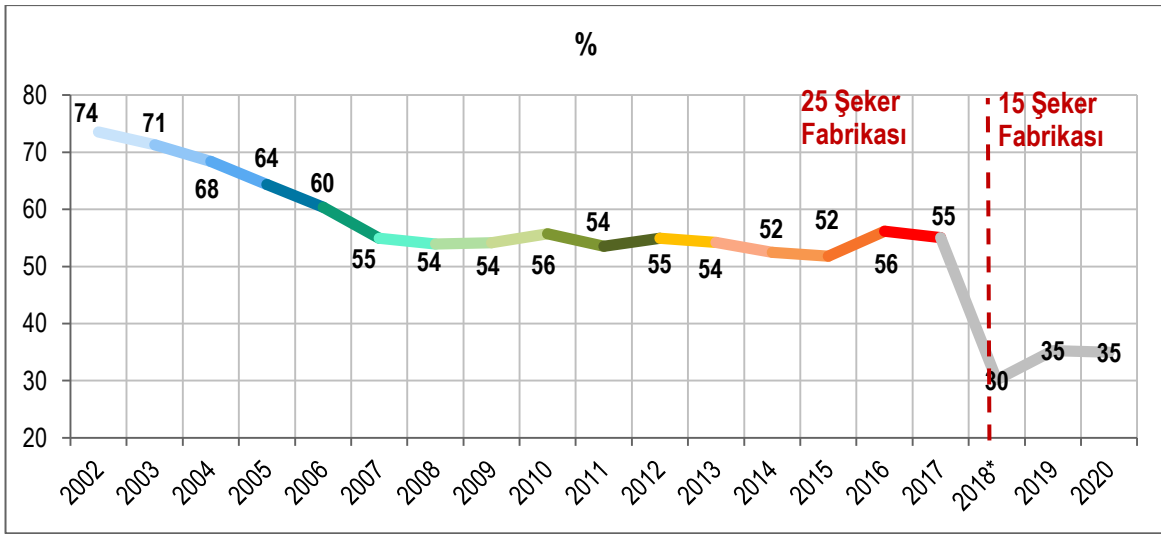
Yıllar	Kampanya Süresi Gün	İşlenen Pancar Ton	Üretilen Şeker Ton	Bedele Esas Polar Şeker Varlığı, %
2011/12	88	8.557.000	1.214.500	16,93
2012/13	80	8.130.000	1.169.900	17,07
2013/14	91	8.923.000	1.294.600	17,30
2014/15	90	8.896.000	1.079.800	14,84
2015/16	87	8.393.500	1.023.300	14,67
2016/17	116	10.61.000	1.404.000	15,94
2017/18	109	11.610.000	1.525.050	15,91
2018/19*	90	5.525.000	685.700	15,62
2019/20	110	6.442.000	894.670	16,91
2020/21	140	8.165.000	1.072.700	16,57

(*): 16 şeker fabrikası.

Grafik: 13- Şeker Üretimi, Bin Ton

2018 yılına kadar bünyesindeki 25 şeker fabrikasının yıllık şeker üretim kapasitesi 2 milyon 36 bin ton olan Türkşeker'in şeker üretim kapasitesi 2018 yılında 10 şeker fabrikasının özelleştirilmesi ile yıllık 1 milyon 176 bin ton'a, günlük pancar işleme kapasitesi ise 114 bin 200 ton'dan 66 bin ton'a düşmüştür. Özelleştirme öncesi pancardan şeker üreten şirketler içerisinde % 65, toplam tatlandırıcı kapasitesi içinde % 49 paya sahip iken bu oran özelleştirme sonrası % 35'e gerilemiştir. 2002/2003 pazarlama yılında Türkiye toplam pancar şekeri üretiminin % 74'ü Türkşeker tarafından üretilirken, fabrika sayısının azalması ile bu oran % 30'lara kadar düşmüştür. 2020/21 pazarlama yılında ise Türkşeker'in 15 şeker fabrikası ile pancar şekeri üretimindeki payı % 35 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik: 14- Pancar Şekeri Üretiminde Türkşeker' in Payı

Şeker fabrikalarında kapasite kullanım oranları ve kampanya süreleri verimliliği doğrudan etkileyen önemli kriterlerdir. Şeker fabrikalarının optimum kampanya süreleri bölgelere göre 85 ile 130 gün arasında değişmektedir.

Şeker Kanunu kapsamında kota tahsisi yapılan 5 şirkete ait yıllık nişasta bazlı şeker üretim kapasitesi yaklaşık 990 bin tondur. Bunun dışında kota hakkı bulunmayan ve kota tahsis edilmeyen, sadece yurt dışına ihraç edilmek üzere nişasta bazlı şeker üretim faaliyetinde bulunabilen şirketler de bulunmaktadır. Türkiye'de üretilen Nişasta Bazlı Şeker üretim miktarları toplamı aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo : 14- Nişasta Bazlı Şeker Üretimi (Bin Ton)

Pazarlama Yılı	NBŞ Üretimi
2011/2012	483
2012/2013	547
2013/2014	562
2014/2015	623
2015/2016	624
2016/2017	634
2017/2018	591
2018/2019	486
2019/2020	488

Kaynak : T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı (Kotasız Şirketlerin üretimleri dahil)

MELAS VE YAŞ PANCAR POSASI ÜRETİMİ VE KULLANIM ALANLARI

Şeker fabrikalarında yan ürün olarak melas ve yaş pancar posası elde edilmektedir. Yaş pancar posası doğrudan veya melas ile karıştırılarak hayvan yemi olarak değerlendirilmektedir. Üretim miktarı işlenen pancar miktarı ile paralellik göstermekte olup, genellikle işlenen pancarın % 30'u oranında yaş pancar posası elde edilmektedir.

Türkiye'de yıllar itibariyle üretilen melas miktarları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo : 15- Melas Üretimi (Ton)

Yıllar	Türkşeker	Şeker Sanayi
2011	349.600	601.451
2012	321.600	554.967
2013	369.576	630.711
2014	386.724	666.084
2015	369.389	655.589
2016	503.230	842.716
2017	489.985	857.768
2018	246.500	750.103
2019	283.600	725.627
2020	382.800	1.007.000

Kaynak : T.C Tarım ve Orman Bakanlığı.

Türkiye'deki melas üretiminde 2002 yılında Türkşeker'in payı % 71 olarak gerçekleşirken, sektör kompozisyonunda meydana gelen değişiklikler nedeniyle, üretim ve kota miktarlarıyla paralellik içinde %49'a kadar gerilemiş, 2020 yılında Türkşeker'in payı (15 şeker fabrikası) % 38 olarak gerçekleşmiştir.

Yaklaşık % 50 şeker içeren melas;

- Fermantasyon hammaddesi olarak,
- Etil alkol üretiminde,
- Doğrudan hayvan yemi olarak,
- İçilebilir kalitede direk damıtılan içkilerde,
- İçilemeyen kalitede endüstriyel tüketim ve ilaç sanayiinde,
- Sirke, hamur mayasında,
- Briket kömür imalinde,
- İnşaat harçlarında,
- Kozmetik sanayiinde

kullanılmaktadır.

ETİL ALKOL VE BİYOETANOL ÜRETİMİ VE KULLANIM ALANLARI

Yan ürün olarak elde edilen melastaki şekerin enzimler vasıtası ile fermantasyona uğratarak alkol ve karbondioksite parçalanması metodu ile bazı şeker fabrikalarında etil alkol üretimi de yapılmaktadır.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. bünyesinde; Erzurum, Eskişehir, Malatya ve Turhal Şeker Fabrikaları'nda olmak üzere toplam dört adet alkol üretim tesisi mevcut iken, yapılan özelleştirmeler sonucu bu sayı ikiye düşmüş, Eskişehir ve Malatya alkol üretim tesisleri Türkşeker bünyesinde kalmıştır. Alkol üretim atık maddesi şlempenin, çevre kirliliğine etkisinin büyük olması nedeniyle; Eskişehir Alkol Üretim Tesisi'ne Şlempe Arıtım Tesisi kurulmuş olduğundan sadece bu alkol üretim tesisi çalıştırılmaktadır. Ayrıca özel statülü şeker fabrikalarından; Konya Şeker Fabrikasında 84 milyon litre/yıl ve Amasya Şeker Fabrikasında, 10 milyon litre/yıl kapasiteli melastan etil alkol üretmek üzere kurulmuş etil alkol üretim tesisi bulunmaktadır.

Üretilen alkol; alkollü içeceklerde, sağlık sektöründe, sanayi imalatı sektöründe, kozmetik ve dezenfektan sektöründe kullanılmaktadır. Alkol üretimi, çevresel kısıtlar ve talebin sınırlı kalması nedeniyle düşük gerçekleşmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizin de yoğun bir şekilde mücadele etmekte olduğu Koronavirüs salgını sürecinde ülkemizin dezenfektan ve kolonyaya dolayısıyla bunların ham maddesi olan etil alkole talebi artmıştır. Bu durumu salgının başlangıcında öngöreren TÜRKŞEKER, Eskişehir Alkol Fabrikasının üretim kapasitesini artırmış, günlük 35– 40 bin litre olan etil alkol üretim kapasitesi 10 bin litresi ham alkol olmak üzere toplam 60 bin litreye çıkartmıştır.

Eskişehir Alkol Fabrikamızın tam kapasite ile çalışmaya başlamasıyla birlikte üretilen etil alkol ile kamu hastanelerimiz başta olmak üzere, küçük ve orta ölçekli pek çok kolonya ve dezenfektan sektörünün ihtiyaçlarına büyük katkı sağlanmıştır.

Tablo : 16- İşlenen Melas, Üretilen Alkol – (Türkşeker)

	İşlenen Melas Ton	Üretilen Etil Alkol Bin Litre
2012	15.334	5.200
2013	18.520	6.400
2014	17.010	6.000
2015	15.280	5.480
2016	18.650	6.785
2017	14.060	4.665
2018	30.728	6.410
2019	11.868	3.547
2020	31.200	8.957

Son yıllarda; motorlu taşıtlarda kullanılan yakıtlara, belli oranlarda yerli tarım ürünlerinden elde edilen biyoetanolün katılması uygulamaları artmıştır. Biyoetanolün gelişmiş ülkelerde çevreci yaklaşımlarla kullanımı zorunlu ve yaygındır. Hibrit araçlarda yüzde 85'e kadar kullanılabilen biyoetanol, kullanım oranına göre egzoz gazı emisyonlarını yüzde 74'e kadar azaltması nedeniyle BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve ülkemizin de imzaladığı Kyoto Protokolü çerçevesinde desteklenmektedir. Çevreci özelliğinin ve uymakla yükümlü olduğumuz Kyoto Protokolünün Karbon ticaretine yönelik düzenlemelerinin sunduğu avantajları değerlendirmenin yanı sıra biyoyakıtları önemli kılan alternatif ve yerli enerji kaynakları olmasıdır.

Ülkemizde, 16/06/2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan tebliğ ile "Dağıtıcı lisansı sahipleri tarafından, bir takvim yılı içerisinde, kara tankeri dolun üniteleri hariç rafinericiden temin edilen ve ithal edilen benzin türlerinin toplamına, en az %3 (V/V), oranında yerli tarım ürünlerinden üretilmiş etanolün harmanlanmış olması zorunluluğu" getirilmiştir.

Türkşeker'de, benzine belirli oranda (% 3) karıştırılarak kullanılan biyoetanol üretimi yapmak amacıyla; 2008 yılında Eskişehir Fabrikasında 15 milyon litre/yıl kapasiteli "Alkol Susuzlaştırma Tesisi", Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan (TAPDK) gerekli izinler alınarak kurulmuştur. 5 günlük deneme çalışması sonucunda 160.000 lt biyoetanol üretilmiştir. Ancak uygun pazar bulunamadığından satılmayan bu biyoetanol 2014 yılında TAPDK'nın izni ve yönetim kurulunun onayıyla tekrar destile edilerek gıda alkolüne dönüştürülmüştür. 10 yıl atıl durumda kalan biyoetanol tesisinde 20.02.2018 tarihinden itibaren yeniden biyoetanol üretimine başlanmıştır. 2018 yılında 2.113.000 lt, 2019 yılında 96.000 lt biyoetanol üretilmiş ve satışı yapılmıştır. Ülkemizde Türkşeker dışında; Tarkim, Tezkim ve Konya Şeker A.Ş. firmaları yakıt biyoetanolü üretmek için Dağıtım Yetki Belgesi almıştır. Tarkim ve Tezkim mısır ve buğdaydan, Konya Şeker pancar şekeri melasından biyoetanol üretimi yapmaktadır.

Biyoetanol kullanımının hızla yaygınlaşmasının nedeni, ekonomik olarak değer kazanması ve kullanımında çevreye olumsuz bir etkisinin olmamasıdır. Biyoetanol üretiminin ana gerekçelerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Fosil yakıtların neden olduğu çevresel etkilerin azaltılması,
- CO2 emisyon değerlerinin düşük olması, (1 Litre Biyoetanol, şeker pancarının yetişmesinden enerji olarak kullanımına kadar geçen süreçte 2,9 kg karbondioksit salınımını engellemektedir. Şeker pancarı, aynı alandaki çam ormanından üç kat daha fazla oksijen üretmektedir.)
- Elde edilen enerjinin son derece güvenilir olması ve enerji konusunda dışa bağımlılığı azaltacak olması,
- Yerli ürün olduğundan diğer yakıtların fiyat belirsizliklerinin ortadan kaldırılması,
- Diğer yakıt kaynaklarının tükenme sürecine girmesi.
- Şeker pancarından üretildiği için tarımsal kalkınmayı geliştiriyor olması,
- Tarımsal ürün fazlalık riskini enerji tarımına yönlendirerek, sürdürülebilir tarımı desteklemesi.

Sonuç olarak ülkemizde motorlu araç sayısının her geçen gün artması, akaryakıt sarfiyatının çok yüksek olması ve petrolün tamamına yakınının yurtdışından temin edilmesi alternatif enerji kaynaklarına yönelmenin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kendi tarım ürünlerimizden elde edilmesi ve çevreci bir yakıt olması sebebiyle biyoetanol üretimine ağırlık verilmesi ve araçların motorlarının bu tür yakıtları kullanabilecek esneklikte yapılması önem taşımaktadır. Biyoetanol içerikli benzin kullanıldığında tarım sektörü desteklenecek, daha ucuz yakıt, daha temiz ve sağlıklı bir çevre söz konusu olacak, ayrıca istihdama da katkıda bulunulacaktır.

SATIŞ – STOK DURUMU

Sektörde faaliyet gösteren şirketler, 4634 sayılı Şeker Kanunu kapsamında pazarlama yılı itibariyle belirlenen A kotası kadar şekeri aynı pazarlama yılında yurtiçinde pazarlayabilmektedirler.

Şirketler sahip oldukları A kotası kadar şekeri aynı pazarlama yılı içinde pazarlayamamaları halinde, pazarlanamayan miktar gelecek pazarlama yılının A kotasına aktarılır ve bir sonraki yılın A kotası bu miktar kadar düşürülür veya cari yıl içinde ihraç edilmek üzere C şekerine aktarılabilir. Yine Kanun gereğince Şirketler güvenlik stoklarını (B kotası) muhafaza etmek zorundadırlar.

Tablo : 17- Türkiye Geneline Pancar Şekeri Satış - Stok Durumu (Pazarlama Yılı - Bin Ton)

PY	Yurtiçi (A+B)	Yurtdışı (DİİB dahil)	Toplam Satış	Pazarlama Yılı Sonu A kotası Stoku
2011/12	2.151	290	2.441	48
2012/13	1.918	339	2.256	118
2013/14	2.083	319	2.402	83
2014/15	2.019	192	2.210	22
2015/16	1.988	33	2.020	0
2016/17	2.389	56	2.445	0
2017/18	2.268	77	2.345	257
2018/19	2.455	224	2.679	8
2019/20	2.468	56	2.524	0

Türkşeker, pazarlama stratejisini; şeker için güvenlik stoklarını muhafaza ederek ve pazar göstergelerini dikkate alarak, 4634 sayılı Şeker Kanunu kapsamında pazarlama yılı itibariyle belirlenen A kotası şekerine göre belirlemekte ve pazar payını koruyacak önlemler almaktadır. Türkşeker; özel şeker fabrikalarının pazarlama avantajları karşısında rekabet ederek yerini korumak, milli ekonomi ile uyum içerisinde çalışılmasını gerçekleştirmek üzere; ürettiği A kotası şekeri aynı pazarlama yılı içinde yurtiçinde satarak kota kaybının önüne geçebilme ve üretilen şekeri stokta bulundurmak yerine nakde dönüştürme çabası içerisinde olmuştur.

Bu amaçla, üretilen şekerin piyasa şartları dahilinde satılabilmesi için, Türkşeker; indirimli peşin, vadeli, indirimli vadeli, indirimli peşin vb. satış usulleri ile pancar bedeli karşılığı satışlar, şekerli mamul ihracatçılarına satışlar, ihraç amaçlı satışlar ve hatta yurtiçinde ihale yoluyla şeker satışı dahil yürürlükte olan yasalar ve maliyet göz önüne alınarak tüm pazarlama yöntemlerini kullanmaktadır. Türkşeker'in yıllar itibariyle satış ve stok miktarları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo : 18- Türkşeker'in Şeker Satışları (Pazarlama Yılı - Ton)

Pazarlama Yılı	Yurtiçi	Yurtdışı (DİİB+İhraç)	Toplam
2012/13	975.169	304.658	1.279.827
2013/14	1.097.566	245.967	1.343.533
2014/15	1.043.588	135.341	1.178.929
2015/16	1.040.857	9.255	1.050.112
2016/17	1.361.808	3.421	1.365.229
2017/18	1.231.443	17.165	1.248.608
2018/19	938.758	41.360	980.118
2019/20	896.466	1.770	898.237

Tablo : 19- Türkşeker'in Kotalar İtibariyle Stokları (Pazarlama Yılı Başı) – Ton

Pazarlama Yılı Başı	A Kotası	B Kotası	C Şekeri	TOPLAM
2012/13	48.029	49.950	209.099	307.078
2013/14	117.877	49.580	29.606	197.063
2014/15	82.842	36.910	28.680	148.432
2015/16	22.200	23.831	3.160	49.191
2016/17	0	23.380	1.905	25.285
2017/18	0	32.114	33.408	65.522
2018/19	257.054	68.320	16.242	341.617
2019/20	950	45.057	1.171	47.778
2020/21	0	46.700	0	46.700

İTHALAT / İHRACAT

Türkiye’de, diğer ürünlerde olduğu gibi şekerde de koruma tedbirleri Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşması, “Pazara Giriş Taahhütleri” doğrultusunda belirlenmiş ve uygulanmaktadır. İthalatta tavan olarak taahhüt edilen % 150 oranındaki koruma oranından 2004 yılına kadar %10 indirim taahhüt edilmiştir. 2004 yılından itibaren gümrük vergisi %135’e indirilmiş ve halen aynı oran devam etmektedir.

Özel koruma tedbiri öngörülmediğinden mevcut ithalat koruma oranı, dünya şeker fiyatları ve kur değişikliklerine bağlı olarak zaman zaman yetersiz kalabilmektedir. Dünya borsa fiyatlarının iç fiyatların altında olması, sektörün sürdürülebilirliğinin yüksek koruma oranları ile güvence altına alınmasını gerektirmektedir.

Pancar şekeri ihracatı satış – stok bölümünde verilmiş olup, 2002 yılından bu yana pancar şekeri ithalatı ve NBS ithalat – ihracat durumu TÜİK verilerine göre aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo : 20- Yıllar İtibariyle İthalat (Takvim Yılı - Bin Ton)

Yıllar	Pancar Şekeri İthalatı	Nişasta Bazlı Şeker	
		İthalat	İhracat
2011	4,7	11,0	104,3
2012	5,5	11,2	85,5
2013	9,0	13,2	105,9
2014	4,6	15,7	167,2
2015	170*	28,7	192,8
2016	279,9**	57,1	193,9
2017	230***	28,9	258,7
2018	201	22,7	232
2019	169	26	268
2020	221	22,5	326

Kaynak : Şeker Kurumu (DTM, TÜİK)

(*) : 165,9 bin tonu Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında şekerli mamul bünyesinde ihraç edilen şekerdir.

Geriyeye kalan 3,7 bin ton şeker ise yurtiçinde üretimi yapılamayan özel amaçlı (ilaç, laboratuvar v.b.) şekerlerdir.

(**) : 240 bin tonu DİR kapsamında şekerli mamul bünyesinde ihraç edilen şekerdir. 39,5 tonu ise doğrudan ithalat lisansı ile yapılan ithalat olup, kalan 0,4 bin ton şeker yurtiçinde üretimi yapılamayan özel amaçlı şekerlerdir.

(***) : Bu miktarın 227,8 bin tonu DİR kapsamında şekerli mamul bünyesinde ihraç edilen şekerdir. 2 bin tonu ise yurt içinde üretimi yapılamayan özel amaçlı (ilaç, laboratuvar, vb.) şekerlerdir.

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.; stokların azaltılması, kota ve kapasite kullanım oranının korunması, ihracatın ülkemiz ekonomisine katkısının devamını göz önünde bulundurarak, A kotası dışındaki C şekerini ihracat ve Dahilde İşleme İzin Belgesine kayden imalatçı-ihracatçı firmalara satış yaparak değerlendirmektedir.

4634 sayılı Şeker Kanunu çerçevesinde, destekleme alımı uygulamasına son verilerek, şeker üretiminin yurt içi talebe göre gerçekleştirilmesi amaçlanmış, talep fazlası olarak üretilen şeker pancarının C pancarı olarak düşük fiyat ile alınması suretiyle, şeker ihracı ve imalatçı-ihracatçılara Dahilde İşleme İzin Belgesi (DİİB)'ne kayden yapılan şeker satışlarının sonucunda oluşan Türkşeker zararının minimum seviyede gerçekleşmesi öngörülmüştür. Şeker Kanununun uygulanmasını müteakip 24/04/2003 tarih ve 2003/T-8 sayılı YPK Kararı ile Türkşeker'in mevcut şeker stoklarının azaltılabilmesini teminen doğabilecek zararın Türkşeker'ce karşılanması kaydıyla ihracat dahil her türlü tedbirin alınması için Şirket Yönetim Kurulu yetkili kılınmış, bilahare istihsal edilen 2005/8705 sayılı BKK ile, şeker ihracı ve şeker fiyatları tespiti hakkında 91/2518 sayılı ve 93/4196 sayılı BKK ile bünyesinde şeker ihtiva eden ihraca konu mamul üretimi yapan imalatçı-ihracatçılara dünya borsa fiyatları baz alınmak suretiyle şeker satışı yapılması konusundaki 92/3114 sayılı BKK yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, şeker satışları nedeniyle Türkşeker'e görev zararı ödenmesine imkan sağlayan tüm mevzuatlar yürürlükten kaldırılmıştır.

Görev zararı ödenmemesine rağmen;

- ✓ Gereksiz şeker ithalatının önlenmesi,
- ✓ Pazar payının korunması,
- ✓ Kota indirimleri ile karşılaşılması,
- ✓ Finansman ihtiyacının kısmen karşılanması,
- ✓ Ülke şekerli mamul ihracatının yerli hammaddeye dayalı olarak yapılması ve böylece ülkemiz döviz kazanımına katkı sağlanması

amacıyla Türkşeker, şekerli mamul imalatçı – ihracatçılarına, üretilen düşük maliyetli C şekerine ilaveten A kotası kapsamında yüksek maliyetle üretilen stok fazlası şekerini de C şekerine aktarmak suretiyle dünya fiyatlarından Hazine desteği almaksızın satmaya devam etmiştir. Bu kapsamda; 2003 yılının ikinci yarısından itibaren 2020 yılı sonuna kadar Hazine'ye yük getirilmeden 2 milyon ton'un üzerinde şeker teslim edilmiştir.

2013/14 ve 2014/15 pazarlama yıllarında seyreden olumsuz iklim koşulları şeker üretiminde önemli miktarda düşüğe sebep olmuş, bu sebeple 2015 yılının Nisan ayından itibaren imalatçı-ihracatçı firmalar şeker ihtiyaçlarını Dahilde İşleme Rejimi kapsamında ithalat yoluyla karşılamaya başlamışlardır. İmalatçı-ihracatçı firmaların şeker taleplerinin; 2017 yılında 3.511 tonu, 2018 yılında 21.423 tonu, 2019 yılında ise 35.876 tonu Şirketimiz tarafından karşılanmıştır.

Ülkemizin, geçmişe dayanan tarihi ve kültürel bağları bulunan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti (NCÖ) ile ilişkileri çerçevesinde, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. 1994 yılından 2008 yılına kadar, Nahçıvan Özerk Cumhuriyetinde pancar tarımının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve desteklenmesi amacıyla çalışmalar yapmış, üretilen şeker pancarı Türkşeker bünyesinde bulunan Ağrı Şeker Fabrikasında işlenerek karşılığında şeker verilmiştir.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile uzun yıllar devam eden pancar karşılığı şeker teslimine esas yıllık protokollere 2008 yılında son verilerek, bu tarihten itibaren bedeli peşin tahsil edilmek suretiyle bu ülkeye ihracat yapılmaya başlanmıştır. 2015 yılında 8.000 ton şeker, 2016 yılında 6.000 ton şeker ihraç edilmiştir.

ŞEKER FİYATLARI

Pancar şekeri için belirlenen fabrika çıkışı (KDV hariç) satış fiyatları ağırlıklı Türkiye ortalaması ve Türkşeker olarak, NBŞ için genel ortalama olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo : 21- Pancar Şekeri Satış Fiyatları (TL/kg, Pazarlama Yılı)

	Türkiye Ortalaması	Değişim %		Türkşeker Ortalaması	Değişim %
2011/12	1,93	7,82		1,94	4,86
2012/13	2,11	9,33		2,13	9,79
2013/14	2,33	10,43		2,39	12,21
2014/15	2,52	8,15		2,54	6,28
2015/16	2,70	7,14		2,68	5,51
2016/17	2,66	-1,48		2,65	-1,12
2017/18	2,87	7,89		2,94	10,9
2018/19	3,13	8,8		3,18	8
2019/20	3,54	13		3,48	9

Türkşeker'in 1 kg kristal şeker fabrika çıkışı yurtiçi satış fiyatı 01.02.2021 tarihinden itibaren 3,93 TL olarak uygulanmaktadır.

Tablo : 22- NBŞ Satış Fiyatları

	Türkiye Ortalaması TL/kg	Değişim %
2011/12	1,37	9
2012/13	1,47	7
2013/14	1,57	7
2014/15	1,74	11
2015/16	1,87	7
2016/17	1,92	3
2017/18	2,11	10
2018/19	2,70	28
2019/20	3,30	22

YATIRIMLAR

Ülkemizde şeker talebine göre belirlenen 2 milyon 700 bin ton civarındaki kotaya karşılık toplam şeker üretim kapasitesi 4 milyon 141 bin tondur. Pancar şekerinde % 30'a, NBS'de ise % 70'e yakın kapasite fazlası bulunmaktadır. 4634 sayılı Şeker Kanunu hükümlerine göre, yeni fabrika kurulabilmesi veya ilave kapasite için önce kota temini gerekmektedir.

Türkşeker, yatırımlarında yeterli düzeyde şeker üretiminin idamesine yönelik önceliklere, çevrenin korunmasına, teknolojik yapının geliştirilmesine önem vermektedir. Çevre yatırımları kapsamında, Türkşeker bünyesindeki şeker fabrikalarına atıksu arıtım tesisleri, ihtiyaç durumuna göre de yeni akışkan yataklı buhar kazanı alımı, doğalgazlı kazan alımı ve kömür yakılan kazanaların doğalgaz yakabilir hale dönüştürülmesi yönünde yatırımlar yapılmaktadır.

Şeker üretiminde gıda güvenliği ön planda tutulmakta, hijyen kurallarına uygun üretim yapılmaktadır. Gıdanın güvenilir olarak üretilmesi ve tüketiciye güvenilir bir şekilde sunulmasını sağlayan koruyucu ve önleyici sistem kurulmasına yönelik çalışmalar da önemli ölçüde mesafe kat edilmiştir.

2020-2021 döneminde gerçekleşen başlıca yatırımlar;

- ✓ Malatya Şeker Fabrikasına 1 Adet Kireç Ocağı, Tüm Ekipmanları ile Birlikte kurulumu,
- ✓ Yozgat Şeker Fabrikasına 16 t/h kapasiteli Doğalgazlı Kazan temini ve kurulumu,
- ✓ Burdur Şeker Fabrikasına 1 adet 4000 ton/gün Kapasiteli Yıkama Teknesi kurulumu,
- ✓ Yozgat Şeker Fabrikasına 1 adet 75 t/h Kapasiteli Akışkan Yataklı Kazanın Kül Silosu ve Pnömatik Taşıma Sistemi ile Aydınlatma, Gaz Alarmı, Yangın Alarmı vb. İşleri,
- ✓ Eskişehir Şeker Fabrikasına Pres Filtre kurulumu,
- ✓ Eskişehir ve Ereğli Şeker Fabrikalarına Pancar Analiz Laboratuvarı Üç Eksenli Numune Alma Tesisi kurulumu,
- ✓ Ereğli Şeker Fabrikasına Kristal Şeker Pişirim Kazanlarına Maya Ayağı Lapa Hazırlama Sistemi kurulması

tamamlanmıştır.

ÖZELLEŞTİRME

Ülkemizde İktisadi Devlet Teşekküllerinin Özelleştirilmesi, 4046 sayılı yasa ile düzenleme altına alınmıştır. Bu konuda her türlü tasarruf Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun aldığı kararlar doğrultusunda Özelleştirme İdaresinin bağlı bulunduğu Bakanlığa aittir.

Türkşeker'in özelleştirme gündemine girmesi ilk kez 22 Haziran 2000 tarihinde IMF'ye verilen niyet mektubu ile olmuştur. Mektup, 2000 yılı Ağustos sonu itibariyle Özelleştirme İdaresine devredilecek işletmeler portföyüne, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin bazı fabrikalarının alınması hükmünü içermiştir.

Türkşeker, Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 20 Aralık 2000 tarih, 2000/92 sayılı kararı ile özelleştirme kapsamına alınmıştır. Aradan geçen bu sürede; Türkşeker'in Bağlı Ortaklığı durumundaki Kütahya ve Adapazarı Şeker Fabrikaları ile iştiraklerindeki hisselerinin özelleştirme işlemleri tamamlanmıştır. Fabrika bünyesindeki tarım işletmeleri Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından satılmıştır. Şeker üretimi ile doğrudan ilgisi olmayan atıl durumdaki varlıkların bir bölümü, ÖYK kararları ve 233 sayılı KHK hükümleri doğrultusunda, Türkşeker tarafından düzenlenen ihaleler sonucunda satışa sunulmuştur.

08/10/2007 tarih, 2007/57 sayılı ÖYK kararı ile Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. deki kamu hisselerinin tamamı özelleştirme programına alınarak ÖİB'ye devredilmiştir. Şeker-İş sendikası 7 Aralık 2007 tarihinde Danıştay 13. Dairesi nezdinde dava açarak Türkşeker'in özelleştirme programına alındığı 2007/57 sayılı ÖYK kararına itiraz etmiştir. Yapılan itiraz talebi reddedilmiş olup, bunun üzerine Sendika tekrar Danıştay İdari Dava Dairelerine başvurarak itirazını yenilemiş ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından 12/06/2008 tarihinde, 2007/57 sayılı ÖYK kararı hakkında yürütmeyi durdurma kararı alınmıştır.

ÖYK'nın 12/08/2008 tarih, 2008/50 sayılı kararı ile Türkşeker, yeniden özelleştirme programına alınarak portföy grupları halinde özelleştirilmesine, Şeker Kurulu tarafından belirlenecek toplam şeker kotası çerçevesinde en az 5 (beş) yıl şeker üretim şartı getirilmesine karar verilmiştir. Türkşeker'in programa alınmasından sonra, ilgili yasal mevzuatlar ve alınan kararlar çerçevesinde; Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) ve ÖİB'ye danışmanlık hizmeti veren konsorsiyum üyeleri, Türkşeker tarafından temin edilen bilgi belge ve görüşler doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüşlerdir.

Söz konusu çalışmalar kapsamında hazırlanan strateji raporlarında yer alan öneriler de dikkate alınarak oluşturulan ortak görüşler doğrultusunda; Maliye Bakanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Rekabet Kurumu'nun olurları ile, portföy grupları oluşturulmuştur.

Coğrafi bazlı portföy grupları;

- Portföy A: Kars, Erciş, Ağrı, Muş ve Erzurum,
- Portföy B: Elazığ, Malatya, Erzincan ve Elbistan,
- Portföy C: Kastamonu, Kırşehir, Turhal, Yozgat, Çorum ve Çarşamba,
- Portföy D: Bor, Ereğli ve Ilgın,
- Portföy E: Uşak, Alpullu, Burdur, Afyon ve Susurluk
- Portföy F: Eskişehir ve Ankara

Şeker Fabrikaları şeklinde oluşturulmuştur. Portföy A grubunda yer alan Şeker Fabrikaları için 24 Eylül 2008 – 27 Kasım 2008 tarihleri arasında çıkılan ihale, teklif gelmemesi nedeniyle 28 Kasım 2008 tarihi itibarıyla iptal edilmiştir.

T.C. Başbakanlık ÖİB tarafından 11/09/2009 tarihinde 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde Türkşekere ait; Kastamonu, Kırşehir, Turhal, Yozgat, Çorum ve Çarşamba Şeker Fabrikaları (Portföy C) portföy grubu olarak bir bütün halinde "Satış" yöntemi "Varlık Satışı" şeklinde uygulanmak suretiyle "Pazarlık Usulü" ile özelleştirilmek üzere ihaleye çıkmıştır. Söz konusu ihale ile ilgili olarak Danıştay 13. Dairesinde Şeker-İş Sendikası tarafından açılan davada, önce bu ihalenin yürütülmesinin durdurulmasına, daha sonra ise ihale komisyonunun kararının iptaline karar verilmiştir.

ÖİB tarafından, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye ait Elazığ, Malatya, Erzincan ve Elbistan Şeker Fabrikalarının (Portföy B) özelleştirilmesini teminen 05/11/2009 tarihinde yayımlanan ilanlarla ihaleye çıkmıştır. Söz konusu B Portföy Grubunun ihale koşullarını belirleyen "İhale Şartları Belgesi"nin iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle ÖİB aleyhine açılan davada 12/01/2010 tarihli karar ile dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

T.C. Başbakanlık ÖİB tarafından, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'ye ait Portföy B ve C'de yer alan Şeker Fabrikaları, portföy grubu olarak bir bütün halinde tekrar ihale ilanı verilmiş, nihai pazarlık görüşmeleri 29/11/2011 tarihinde yapılmıştır. Ancak, Portföy-C ve Portföy B Şeker Fabrikaları'nın ihaleleri Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 09/10/2012 tarih ve 2012/151 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

ÖYK'nın 21/11/2016 tarih, 2016/67 sayılı Kararı ile "ÖYK'nın 20/12/2000 tarih ve 2000/92 sayılı Kararı ile özelleştirme kapsamına, 12/08/2008 tarih ve 2008/50 sayılı Kararı ile özelleştirme programına alınan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin özelleştirme işlemlerinin 31 Aralık 2016 tarihinden itibaren 2 (iki) yıl uzatılmasına" karar verildiği Özelleştirme İdaresi Başkanlığının 09/12/2016 tarih ve 80899123-101.K018/8064 sayılı yazısı ile Şirketimize bildirilmiştir.

20.02.2018 tarihinde T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından 14 fabrikanın (**Afyon, Alpullu, Bor, Burdur, Çorum, Elbistan, Erzincan, Erzurum, Ilgın, Kastamonu, Kırşehir, Muş, Turhal ve Yozgat Şeker Fabrikaları**) özelleştirilmesi için ihale süreci başlatılmış; ihale ilanı 21.02.2018 tarih, 30339 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Bu kapsamda Kastamonu Şeker Fabrikası dışında (*alıcı çıkmadığı için*); Afyon, Alpullu, Bor, Burdur, Çorum, Elbistan, Erzincan, Erzurum, Ilgın, Kırşehir, Muş, Turhal ve Yozgat Şeker Fabrikaları'nın pazarlık görüşmeleri tamamlanmış, satışlara ilişkin ÖYK kararları çıkmıştır. Bu fabrikalardan 10 adedinin (Afyon, Alpullu, Bor, Çorum, Elbistan, Erzincan, Erzurum, Kırşehir, Muş, Turhal) devir işlemleri tamamlanmış, Burdur, Yozgat ve Ilgın Şeker fabrikalarının satışı ise 25.12.2018 tarihli ve 505 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile iptal edilmiştir. 10 şeker fabrikasının satışı ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo : 23- Satışı Gerçekleşen Fabrikalar

FABRIKA	SATIŞ BEDELİ TL	SATIN ALAN FİRMA	ÖYK KARARI	DEVİR TARİHİ
BOR	336.000.000	Doğuş Yiyecek ve İçecek Üretim Sanayi Ticaret A.Ş.	04/05/2018 2018/49	21/09/2018
KIRŞEHİR	330.000.000	Tutgu Gıda Turizm İnşaat İmalat İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	04/05/2018 2018/48	25/05/2018
YOZGAT	275.000.000	Doğuş Yiyecek ve İçecek Üretim Sanayi Ticaret A.Ş.	04/05/2018 2018/46	İPTAL
ÇORUM	528.000.000	Safi Katı Yakıt Sanayi ve Ticaret A.Ş.	04/05/2018 2018/47	25/06/2018
ILGIN	637.000.000	Alteks Tekstil Turizm İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	09/05/2018 2018/61	İPTAL
TURHAL	569.000.000	Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş.	04/05/2018 2018/45	08/06/2018
AFYON	725.000.000	Doğuş Yiyecek ve İçecek Üretim Sanayi Ticaret AŞ	11/05/2018 2018/63	28/08.2018
BURDUR	487.000.000	Erser Grup Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş.- Sterk Plast Ltd. Ortak Girişim Grubu	31/05/2018 201/67	İPTAL
ELBİSTAN	297.000.000	Mutlucan Tuz Madencilik İnşaat Tur. Otomotiv Pet. Nakliye San. ve Tic. A.Ş.	31/05/2018 201865	12/07/2018
ALPULLU	150.000.000	Binbirgıda Tarım Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.	31/05/2018 2018/66	06/12/2018
MUŞ	230.200.000	MBD İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.-Öz Er-Ka İnşaat Turizm Elektrik Taahhüt Ticaret ve Sanayi A.Ş. O.G.G	31/05/2018 2018/68	16/07/2018
ERZURUM	287.000.000	Albayrak Turizm Seyahat İnşaat Ticaret AŞ	04/06/2018	17/07/2018
ERZİNCAN			2018/69	18/07/2018
TOPLAM	3.452.200.000*			

(*): Satışı iptal edilen fabrikaların bedelleri dahil değildir

Özelleştirme İdaresi Başkanlığının 28.12.2018 tarih ve 96603 sayılı yazısında Şirketimizin özelleştirme işlemlerinin tamamlanmasına ilişkin sürenin 31.12.2023 tarihine kadar uzatıldığı bildirilmiştir.

SEKTÖRDE REKABET VE SORUNLAR

Üretim kotaları, tarife kotaları, yüksek korumalar ve tercihli ticaret anlaşmaları dünya ticaretine kısıtlamalar getirmektedir. Dünyada özellikle son 25-30 yıldır meydana gelen gelişmeler, şekerin diğer tarımsal ürünlerle ve yakıt piyasalarıyla etkileşimine neden olmuştur. Bir yandan genellikle mısırdan üretilen nişasta bazlı şekerin pancar ve kamış şekeriyle rekabeti artmış, diğer yandan etanolün yakıt olarak kullanılması petrol ve şeker fiyatlarını birbirinden etkilenir hale getirmiştir.

Şeker sektöründe müdahale, Türkiye’de de dünya genelinden pek farklılık göstermemektedir. 2001 yılında uygulamaya konulan yapısal uyum politikaları kapsamında şeker politikaları da değişime uğramak zorunda kalmıştır. 2001 yılında yürürlüğe giren 4634 sayılı Şeker Kanunu ile piyasa daha sıkı kontrol altına alınmıştır.

Dünya borsalarına hakim olan düşük maliyetli kamış kökenli şeker nedeniyle, yerli şekerin ithal şeker ile rekabet gücü bulunmamaktadır. Yerli üretim tercihini sağlamak üzere ithalattaki koruma oranları büyük önem arz etmektedir. Dünya borsa fiyatlarına bağlı olarak ithal maliyeti değiştiğinden ve tarife oranları CIF fiyat (mal bedeli+sigorta+navlun dahil olmak üzere alıcının limanında gemide teslim) üzerinden uygulandığından, ithal şekerin iç piyasada rekabet gücü borsa fiyatlarından etkilenmektedir.

Pancar şekerinin ihraç edilmesi durumunda da, iç fiyatlara göre düşük teşekkül eden dünya fiyatları ile iç fiyatlar farkının sübvansede edilmesi gerekmektedir.

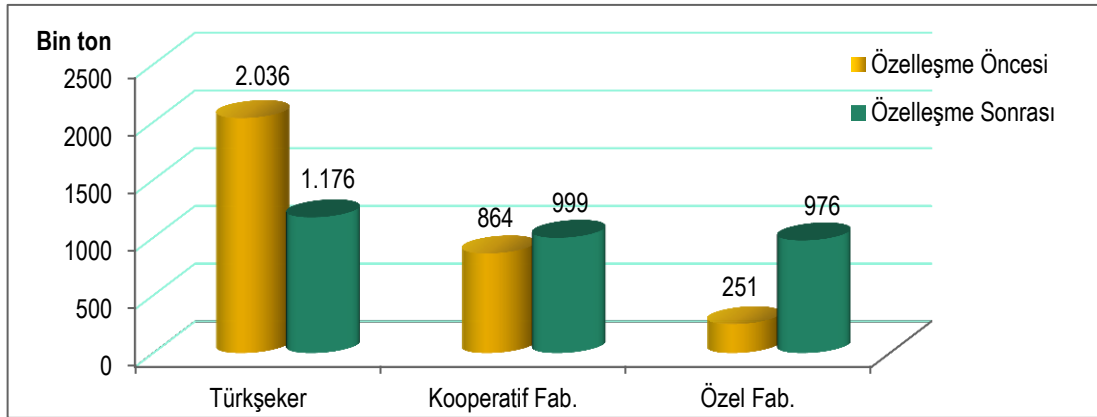
Türkiye’nin şeker sektöründe dünya ticaretini takip ederek tedbirli bir yaklaşım sürdürmesi gerekmektedir. Ülkemizin etrafında ciddi miktarlarda şeker ithal eden ülkelerin var olması Türkiye için bir fırsattır. Buna karşın dünya şeker borsası fiyatlarının ülkemizde üretilen pancar şekeri üretim maliyetlerine göre oldukça düşük olması sektörün uluslararası rekabette en zayıf yönü olup, yukarıda açıklanan ihracat ile ilgili engeller nedeniyle ülkemizin sahip olduğu pancar üretim potansiyelinin ve toplam üretim kapasitesinin yaklaşık yarısı kullanılabilir.

Pancardan ve nişastadan şeker üreten tüm özel şirketler Türkşeker’in rakipleri durumundadır. 2018 yılına kadar pancar şekeri sektöründe 7 şirket faaliyet gösterirken, 20 Şubat 2018 tarihinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından başlatılan özelleştirme süreci sonrası Türkşeker’e ait 10 şeker fabrikasının satışı gerçekleşmiş ve böylece pancar şekeri sektöründe faaliyet gösteren şirket sayısı 15’e çıkmıştır. Satışı yapılan 10 şeker fabrikasından 3 adedi büyük ölçekli (5.200 – 8.500 ton/gün), 6 adedi orta ölçekli (3.000 – 4.000 ton/gün), 1 adedi ise küçük ölçekli (1.800 – 2.200 ton/gün) fabrikalardır.

Türkşeker'in günlük pancar işleme kapasitesi ise 114.200 ton/gün iken yapılan özelleştirme sonrası 66.000 ton/gün'e düşmüştür. Rekabeti şekillendiren önemli unsurlardan biri teknoloji ve teknolojinin gerektirdiği ölçek ekonomisidir. Ölçek büyüklüğü ile şeker üretim maliyeti doğrudan ilişkili olup ölçek büyüdükçe üretim maliyetinde azalma görülmektedir.

Türkiye'deki 33 şeker fabrikasından 5 adedi küçük ölçekli (1.800-2.200 ton/gün pancar işleme kapasiteli) olup, bunlardan 4 adedi (Kars, Elazığ, Erciş ve Uşak Şeker Fabrikaları) Türkşeker bünyesinde bulunmaktadır. Bu fabrikalardan 3 adedi Doğu Anadolu Bölgesinde yer almakta olup, sosyo-ekonomik amaçla kurulmuş, pancar üretimi yetersiz, kampanya süreleri kısa, üretim maliyetleri yüksek ve verimli çalıştırılmayan fabrikalardır. Bu fabrikaların üretim maliyetlerinin yüksek olması Türkşeker'in mali tablolarını olumsuz etkilemektedir. Ancak bölgeye olan sosyo-ekonomik katkıları, stratejik önemleri ve bölgede şeker fabrikalarından başka sanayi tesislerinin bulunmaması göz önüne alınarak bu fabrikaların üretim faaliyetlerinin sürdürülmesi önemlidir.

Özelleştirme öncesi 2 milyon 36 bin ton şeker üretim kapasitesi ile pancardan şeker üreten şirketler içerisinde % 65 paya sahip olan Türkşeker'in kapasiteye göre sektördeki payı, özelleştirme sonrası % 37'ye düşerek 1 milyon 176 bin ton olmuştur. Türkşeker'in daralan pazar payınının % 23'ü özel sektöre, % 4'ü kooperatif fabrikalarına geçmiştir.

Grafik: 15- Şirketlerin Şeker Üretim Kapasiteleri.

Türkşeker'e rakip durumdaki diğer şeker fabrikaları, konumları itibariyle hammaddeye ve pazara yakınlıkları pancar verimlerinin yüksekliği, kapasite büyüklükleri ve optimal kapasite kullanımları, modern teknolojileri, endüstriyel otomasyona sahip oluşları, işçilik ücretlerinin Türkşeker'den düşük olması ve özel sektör olmanın avantajlarını daha iyi kullanmaları gibi nedenlerle daha düşük maliyetle şeker üretebilmektedirler.

Şeker Kanunu ile arz yönetiminin 'Kota Sistemi' ile yürütülmesi hükme bağlanmıştır. Ülkede şeker üreten şirketler genelinde üretim kotalarının belirlenmesi ve dağıtılması şeker sektörünün sürdürülebilirliği açısından büyük önem arz etmektedir. Ülke toplam tatlandırıcı kurulu kapasitesi; 3 milyon 151 bin tonu pancar şekeri, 990 bin tonu Nişasta Bazlı Şekerler olmak üzere toplam 4 milyon 141 bin tondur. Ayrıca sektörde kota tahsis edilmeyen 350 bin ton kapasiteli Nişasta Bazlı şeker üreten 5 şirket daha bulunmaktadır. Bu beş şirket ihracat amaçlı glukoz ve izoglukoz üretimi yapacak şekilde kurulmuş olmakla birlikte kota tahsisi yapılmadığından, ihraç amaçlı üretim yapmalarına izin verilmiştir. Böylece Türkiye'nin toplam kurulu kapasitesi 4 milyon 491 bin ton olmaktadır.

Türkiye'nin yıllık şeker/tatlandırıcı talebine göre belirlenen kota miktarı toplam 2 milyon 700 bin ton civarında olduğundan sektörde yaklaşık 1 milyon 790 bin ton atıl kapasite ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle; Hem NBSŞ üreten şirketlerin kotaları, üretimleri ve satış miktarlarının, hem de YYT-Yüksek Yoğunluklu Tatlandırıcıların (Sakarin, Aspartam, Asesulfam-K, Sodyum Sakkarin vb) gıda sektöründe kullanılıp kullanılmadığının ve ithalat miktarının 4634 sayılı Şeker Kanunu, bu Kanunla ilgili yönetmelikler ve diğer mevzuat hükümlerine göre etkin ve düzenli bir şekilde ilgili kurumlarca denetimlerinin yapılması pancar şekeri sektörü açısından son derece önemlidir.

Kuruluş amacı öncelikli olarak sosyal kalkınmayı amaçlayan Türkşeker, yukarıda da bahsedilen rekabet koşulları nedeniyle bilançosunu bazen kar, bazen de zarar ile kapatmıştır. Tüm olumsuzluklara ve bazı eleştirilere maruz kalmasına rağmen Türkşeker, her dönemde ülkenin sosyo-ekonomik kalkınmasında sağladığı katma değer ve sağladığı istihdam ile görevini en iyi şekilde yerine getirme gayretine devam etmektedir.

Şirketimizin müşteri memnuniyetini en üst düzeye taşıyarak yüksek kalite ve verimlilik odaklı artan bir performans ile büyümesini sağlamak, çalışanlarımızın iş sağlığı ve iş güvenliğini gözeterek, çevreye duyarlı, asgari maliyet ile azami tasarruf oluşturarak standartlara uygun kalitede üretim yapmak, Türkşeker'in sahip olduğu zirai ve teknik bilgileri (know-how) yatırımlar ile destekleyerek güçlü bir kontrol yapısı oluşturmak, en yeni üretim tekniklerini tarladan şeker üretimine, depodan müşteriye kadar olan süreçlerde kurumsal yapımızı daha da güçlendirmek en önemli hedeflerimiz arasındadır.